

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ**

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

**Διαχείριση συγκρούσεων στο πολυπολιτισμικό
σχολείο: Ο ρόλος του σχολικού ηγέτη στην ανάπτυξη
της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης**

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2024

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ**

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

**Διαχείριση συγκρούσεων στο πολυπολιτισμικό
σχολείο: Ο ρόλος του σχολικού ηγέτη στην ανάπτυξη
της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης**

**Διατριβή η οποία υποβλήθηκε προς απόκτηση εξ
αποστάσεως μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στη Δημόσια
Διοίκηση στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις**

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2024

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © Παναγιωτόπουλος Νικόλαος, 2024

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της διατριβής από το Πανεπιστημίου Νεάπολις δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Πανεπιστημίου.

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Ο Παναγιωτόπουλος Νικόλαος, γνωρίζοντας τις συνέπειες της λογοκλοπής, δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία με τίτλο «Διαχείριση συγκρούσεων στο πολυπολιτισμικό σχολείο: Ο ρόλος του σχολικού ηγέτη στην ανάπτυξη της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης», αποτελεί προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας και όλες οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει, έχουν δηλωθεί κατάλληλα στις βιβλιογραφικές παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή.

Ο Δηλών

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	7
ABSTRACT	8
Κεφάλαιο 1 – Εισαγωγή	9
1.1 Θεωρητικό υπόβαθρο	9
1.2 Σκοπός και στόχοι της εργασίας.....	10
1.3 Επιμέρους στόχοι.....	11
1.4 Βασικά ερευνητικά ερωτήματα	11
1.5 Σημαντικότητα μελέτης του θέματος	12
1.6 Δομή της εργασίας.....	13
Κεφάλαιο 2 - Πολυπολιτισμικότητα και διαπολιτισμικότητα.....	14
2.1 Η πολυπολιτισμικότητα στην κοινωνία.....	14
2.2 Η έννοια της διαπολιτισμικότητας	15
2.3 Η έννοια της διαπολιτισμικότητας στην εκπαίδευση	17
2.4 Η ανάγκη της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στις πολυπολιτισμικές κοινωνίες.....	18
2.5 Χαρακτηριστικά Πολυπολιτισμικού σχολείου	22
Κεφάλαιο 3 – Ηγεσία	24
3.1 Η έννοια της ηγεσίας	24
3.2 Ηγεσία και επίλυση συγκρούσεων	25
3.3 Χαρακτηριστικά σχολικού ηγέτη	27
Κεφάλαιο 4 - Συγκρούσεις στο πολυπολιτισμικό σχολικό περιβάλλον.....	28
4.1 Αίτια συγκρούσεων	28
4.2 Ο ρόλος του σχολικού πλαισίου στις συγκρούσεις.....	32
4.3 Επιπτώσεις στις συγκρούσεις.....	33
4.4 Επιπτώσεις στους μαθητές	36
4.5 Επιπτώσεις στη λειτουργία του σχολείου.....	37

4.6 Ο ρόλος των σχολικών ηγετών στη διαχείριση συγκρούσεων.....	39
Κεφάλαιο 5 – Συμπεράσματα.....	43
Μελλοντικές Προεκτάσεις	47
Βιβλιογραφία	49
Ελληνόγλωσση	49
Ξενόγλωσση	50

Όνοματεπώνυμο Φοιτητή: Παναγιωτόπουλος Νικόλαος

Τίτλος Μεταπτυχιακής Διατριβής: Διαχείριση συγκρούσεων στο πολυπολιτισμικό σχολείο: Ο ρόλος του σχολικού ηγέτη στην ανάπτυξη της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης

Η παρούσα Μεταπτυχιακή Διατριβή εκπονήθηκε στο πλαίσιο των σπουδών για την απόκτηση εξ αποστάσεως μεταπτυχιακού τίτλου στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις.

Εξεταστική Επιτροπή:

Πρώτος επιβλέπων (Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφος) : Μουσένα Ελένη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής: Ρέππα Αναστασία, Καθηγήτρια

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής: Σκλάβου Κωνσταντίνα, Επίκουρη Καθηγήτρια

Ευχαριστίες

Αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου για τη στήριξη και την αμέριστη βοήθειά της κατά τη διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών.

Ακόμη οφείλω να εκφράσω τις ειλικρινείς μου ευχαριστίες στους καθηγητές των γνωστικών αντικειμένων που παρακολούθησα, των οποίων η συμβολή ήταν καθοριστική για την ολοκλήρωση των σπουδών μου.

Τέλος ευχαριστώ ιδιαίτερος την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου κ. Μουσένα Ελένη για την επιστημονική και συμβουλευτική καθοδήγηση που μου παρείχε σε όλα τα στάδια εκπόνησης της παρούσας εργασίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα σχολεία, ανεξαρτήτως βαθμίδας εκπαίδευσης, είναι επιρρεπή σε συγκρούσεις και διαταραχές στην επικοινωνία, ειδικά σε μια εποχή όπου όλοι γνωρίζουν τα δικαιώματά τους. Ειδικότερα, στα πολυπολιτισμικά σχολεία υπάρχει η πεποίθηση ότι υπάρχουν αντίθετες ανάγκες, επιθυμίες και στόχοι που δημιουργούν αυτό που συνήθως ονομάζεται σύγκρουση, ζήτημα πολύπλοκο και σύνθετο. Η σύγκρουση στο σχολείο μπορεί να πυροδοτηθεί από διάφορες πτυχές. Ωστόσο, οι διευθυντές σχολείων ως ηγέτες αναμένεται να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν δημιουργικά τις συγκρούσεις στα σχολεία τους. Βασικός σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η επιδίωξη της κατανόησης ορισμένων από τις πολύπλοκότητες που συνδέονται με τη σύγκρουση και τη σχολική ηγεσία αλλά και τη σχέση μεταξύ των δύο.

Μεθοδολογικά, ακολουθήθηκε η βιβλιογραφική ανασκόπηση. Ειδικότερα, αναζητήθηκαν σχετικά με το θέμα άρθρα, ενώ διερευνήθηκαν σημαντικά σχετικές έρευνες.

Από τα αποτελέσματα της έρευνας φάνηκε πως οι διευθυντές των σχολείων στο μεγαλύτερο ποσοστό των ερευνών δεν είναι επαρκώς προετοιμασμένοι για τη διαχείριση συγκρούσεων, ενώ τείνουν να παρεξηγούν τον ρόλο της σύγκρουσης στα πολυπολιτισμικά σχολεία. Η παρούσα εργασία κλείνει με συστάσεις, όπου μεταξύ αυτών είναι η ανάγκη να ενδυναμωθούν οι διευθυντές σχολείων με νέους τρόπους εκπαίδευσης στο πολυδαίδαλο τοπίο της διαχείρισης συγκρούσεων στα πολυπολιτισμικά σχολεία πριν αναλάβουν τις ηγετικές τους θέσεις.

Λέξεις κλειδιά

Διαχείριση συγκρούσεων, Σχολική Διοίκηση και Ηγεσία, Σχολικός πολιτισμός, Πολυπολιτισμικό σχολεία, Διαπολιτισμική εκπαίδευση.

ABSTRACT

Schools, regardless of the level of education, are prone to conflicts and breakdowns in communication, especially in circumstances that everyone knows his rights. In particular, in multicultural schools there is a belief that there are opposing needs, desires and goals that create what is usually called conflict, difficult and complex issue. Conflict at school can be triggered by various aspects. However, school principals as leaders are expected to be able to creatively deal with conflict in their schools.

The basic aim of this research is to seek to understand some of the complexities associated with conflict and school leadership and the relationship between the two.

Methodologically, the literature review as a research method was followed. In particular, articles related to the topic were searched for, while important relevant researches were investigated.

From the results of the research, it appeared that the principals of the schools in the majority of the researches are not sufficiently prepared for conflict management, while they tend to misunderstand the role of conflict in multicultural schools. This paper closes with recommendations, among which is the need to empower school principals with new ways of training in the complex landscape of conflict management in multicultural schools before assuming their leadership positions.

Keywords

Conflict management. School Administration and Leadership, School Culture, multicultural schools, intercultural education.

Κεφάλαιο 1 – Εισαγωγή

1.1 Θεωρητικό υπόβαθρο

Η Ελλάδα, μια χώρα που φημίζεται για την εκτεταμένη ιστορική και πολιτιστική της κληρονομιά, έχει δει αξιοσημείωτες δημογραφικές αλλαγές τα τελευταία χρόνια, που είχαν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας ετερογενούς κοινωνίας. Ειδικότερα, έχει διαπιστωθεί σημαντική εισροή μεταναστών και προσφύγων από όλο τον κόσμο, συμπεριλαμβανομένης της Ασίας, της Αφρικής, της Μέσης Ανατολής και της Ανατολικής Ευρώπης, ξεκινώντας από τα τέλη του 20ου αιώνα και συνεχίζοντας στον 21^ο, καθιστώντας την μια χώρα με ανθρώπους από διαφορετικά πολιτιστικά υπόβαθρα, γλώσσες και έθιμα να συνυπάρχουν εκεί (Miled, 2019).

Οι δυνατότητες απασχόλησης και άλλοι οικονομικοί παράγοντες έχουν προσελκύσει μετανάστες στην Ελλάδα, ενώ οι πολιτικές αναταραχές και οι εχθροπραξίες σε διπλανά κράτη έχουν οδηγήσει σε ένα κύμα προσφύγων που διαφεύγουν στην Ελλάδα για να σώσουν τη ζωή τους. Επιπλέον, η Συμφωνία Σένγκεν και οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν διευκολύνει τους ανθρώπους να ταξιδεύουν εντός της ηπείρου.

Ανέπαφος από την παραπάνω εισροή δεν θα μπορούσε να μείνει ο κλάδος της εκπαίδευσης, οδηγώντας στην ανάγκη δημιουργίας πολυπολιτισμικών σχολείων, τα οποία ιδρύθηκαν στο πλαίσιο της διευρυνόμενης πολυπολιτισμικότητας της Ελλάδας που εισχωρεί στο εκπαιδευτικό σύστημα. Αυτά τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, έχουν την ευθύνη να μεταδώσουν γνώση σε ένα μαθητικό σώμα που γίνεται ολοένα και πιο ποικίλο ως προς το κοινωνικό υπόβαθρο, τη γλώσσα, τον πολιτισμό και τη θρησκεία. Αν και αυτή η ποικιλομορφία προσθέτει στον πλούτο του ελληνικού πολιτισμού, δημιουργεί επίσης μια σειρά από δυσκολίες τόσο για τους εκπαιδευτικούς όσο και για τους μαθητές (Μποζικά, 2015).

Πιο συγκεκριμένα, η γλωσσική πολυμορφία των μαθητών είναι ένα από τα κύρια ζητήματα στις πολυπολιτισμικές τάξεις. Οι δάσκαλοι πρέπει να παρέχουν αρκετή γλωσσική υποστήριξη σε μαθητές διαφορετικών γλωσσικών προελεύσεων, προκειμένου να εγγυηθούν ότι όλοι οι μαθητές μπορούν να έχουν πρόσβαση στο πρόγραμμα σπουδών. Αυτό καλύπτει την υπέρβαση γλωσσικών εμποδίων στις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις, την επικοινωνία και την εκπαίδευση. Επιπλέον σε όλα τα παραπάνω ο σχολικός ηγέτης διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην επίλυση των συγκρούσεων καθώς αποτελεί τον κύριο διαμεσολαβητή μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών. Επίσης ο σχολικός ηγέτης οφείλει να διαθέτει την απαραίτητη εμπειρία καθώς και πλήθος ικανοτήτων που θα τον βοηθήσουν να συμβάλει στη ανάπτυξη ενός θετικού κλίματος (Λιακοπούλου, Παπαδοπούλου, 2019).

Ακόμη, παραλλαγές στις μεθόδους επικοινωνίας, τις συνήθειες και τις αξίες μπορεί να προκύψουν από την πολιτισμική ποικιλομορφία στην τάξη. Αυτές οι διακρίσεις μπορεί περιστασιακά να οδηγήσουν σε κακές επικοινωνίες ή διαφωνίες μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτών.

Όλα τα παραπάνω αποδεικνύουν πως είναι δύσκολο εγχείρημα να διασφαλιστεί ότι ενσωματώνονται και συμπεριλαμβάνονται μαθητές διαφορετικών πολιτιστικών καταβολών. Συνεπάγεται τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος όπου κάθε μαθητής αισθάνεται ότι είναι στη χώρα του, όπου ικανοποιούνται οι διάφορες ανάγκες του και όπου μπορεί να συμμετέχει ενεργά σε σχολικές δραστηριότητες. Το σχολείο το οποίο αποτελεί μικρογραφία της κοινωνίας πρέπει να προωθεί τις αξίες της κατανόησης και της ενσυναίσθησης. Για να επιτευχθεί η διαπολιτισμικότητα πρέπει να αναιρεθούν τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις, να υπάρξει επαφή μεταξύ των ανθρώπων και ανοιχτότητα του εαυτού και των κοινωνιών με στόχο τη γνωριμία και την αποδοχή του άλλου ως μέρος του όλου (Νικολάου, 2011).

Για τους παραπάνω λόγους οι εκπαιδευτικοί σε πολυπολιτισμικά σχολεία πρέπει να τροποποιήσουν τις παιδαγωγικές τους προσεγγίσεις για να ανταποκριθούν στις ποικίλες απαιτήσεις των μαθητών τους. Αυτό απαιτεί επαγγελματική ανάπτυξη και κατάρτιση για να δώσουν στους εκπαιδευτικούς τα εργαλεία που χρειάζονται για να αντιμετωπίσουν με επιτυχία τις δυσκολίες της πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης. Η επιτυχής επικοινωνία και η συνεργασία εκπαιδευτικών, γονέων και μαθητών είναι ζωτικής σημασίας για τη συνολική ακαδημαϊκή και προσωπική επιτυχία ενός μαθητή.

Δεδομένων αυτών των δυσκολιών, οι διευθυντές των σχολείων έχουν να διαδραματίσουν κρίσιμο ρόλο στην επίλυση διαφορών και στην προώθηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Είναι δική τους ευθύνη να δημιουργήσουν ένα μαθησιακό περιβάλλον στην τάξη που θα αντιμετωπίζει αυτά τα ζητήματα, θα προωθεί τη διαφορετικότητα και θα ενθαρρύνει τη συνεργασία και την κατανόηση μεταξύ μαθητών από διαφορετικές πολιτιστικές προελεύσεις. Επιπλέον, οι διευθυντές του σχολείου διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στον συντονισμό των λειτουργιών του σχολείου με τον πρωταρχικό κοινωνικό στόχο της διαπολιτισμικότητας, ο οποίος επιδοκιμάζει την ατομικότητα στο πλαίσιο του αμοιβαίου σεβασμού, της αποδοχής, της επικοινωνίας, της αλληλεγγύης και της εμπιστοσύνης, καθιστώντας το ζήτημα άξιο διερεύνησης (Λιακοπούλου, 2019).

1.2 Σκοπός και στόχοι της εργασίας

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνηθεί ο ρόλος του σχολικού ηγέτη στη διαχείριση των συγκρούσεων που προκύπτουν μεταξύ μαθητών με διαφορετική κουλτούρα και

χαρακτηριστικά στο πλαίσιο της προώθησης της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στο σημερινό πολυπολιτισμικό σχολείο το οποίο αποτελεί μικρογραφία της ελληνικής κοινωνίας.

1.3 Επιμέρους στόχοι

Οι επιμέρους στόχοι είναι οι εξής:

A. Να καταγραφούν τα χαρακτηριστικά των συγκρούσεων που αναπτύσσονται ανάμεσα σε μαθητές διαφορετικών πολιτισμικών πλαισίων, δηλαδή η συχνότητα εμφάνισής τους, τα χαρακτηριστικά των μαθητών και το πλαίσιο στο οποίο λαμβάνουν χώρα.

B. Να προσδιοριστούν οι αιτίες που προκαλούν τη δημιουργία συγκρούσεων μεταξύ των μαθητών.

Γ. Να καταγραφούν οι συνέπειες των συγκρούσεων τόσο για τους ίδιους τους μαθητές και την ψυχοσωματική και κοινωνική τους ανάπτυξη όσο και για την λειτουργία ολόκληρης της σχολικής μονάδας.

Δ. Να διερευνηθεί ο ρόλος του σχολικού ηγέτη στην αντιμετώπιση των συγκρούσεων, δηλαδή να προσδιοριστεί σε ποιον βαθμό οι διευθυντές διαθέτουν τις απαραίτητες ικανότητες για τη διαχείριση και αντιμετώπιση των συγκρούσεων.

E. Να διερευνηθεί ο ρόλος του ηγέτη στην προώθηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, των αξιών της αποδοχής και του σεβασμού της διαφορετικότητας.

Με βάση τα παραπάνω, θα εστιάσουμε στις αδυναμίες της σχολικής μονάδας να διαχειριστεί τις συγκρούσεις που προκύπτουν μεταξύ μαθητών από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα, καθώς και τις πρακτικές που πρέπει να υιοθετήσουν οι σχολικοί ηγέτες για την αντιμετώπισή τους. Με αυτό τον τρόπο, οι αρμόδιοι φορείς θα γνωρίσουν τα αίτια των συγκρούσεων και τις ανάγκες των ηγετών, ώστε να δημιουργηθεί το πλαίσιο για την αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου, την ένταξη αυτών των μαθητών στο σχολείο και την προώθηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

1.4 Βασικά ερευνητικά ερωτήματα

Με βάση τα παραπάνω αντικείμενα προς διερεύνηση, τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα που προκύπτουν είναι:

1. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά των συγκρούσεων που αναπτύσσονται ανάμεσα σε μαθητές διαφορετικών πολιτισμικών πλαισίων;
2. Ποιες είναι οι αιτίες που προκαλούν τη δημιουργία συγκρούσεων μεταξύ των μαθητών;
3. Ποιες είναι οι συνέπειες των συγκρούσεων για τους μαθητές και τη λειτουργία της σχολικής μονάδας;
4. Ποιος είναι ο ρόλος του σχολικού ηγέτη στην αντιμετώπιση των συγκρούσεων μεταξύ μαθητών διαφορετικών πολιτισμικών προελεύσεων;
5. Ποιες είναι οι κατάλληλες πρακτικές με τις οποίες ο σχολικός ηγέτης μπορεί να προωθήσει τη διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση, τον αλληλοσεβασμό και την αμοιβαία κατανόηση;

1.5 Σημαντικότητα μελέτης του θέματος

Τα πολυπολιτισμικά σχολεία είναι συχνά οι τοποθεσίες όπου οι πολιτιστικές εντάσεις είναι πιο έντονες. Οι διαφορές στη γλώσσα, τις παραδόσεις και τις πεποιθήσεις μπορεί να οδηγήσουν σε παρεξηγήσεις και συγκρούσεις μεταξύ των μαθητών. Η αγνόηση αυτών των εντάσεων μπορεί να οδηγήσει σε περαιτέρω αποξένωση και διχασμό. Ακόμη, η διαχείριση των συγκρούσεων είναι απαραίτητη για τη δημιουργία ενός ασφαλούς και χωρίς αποκλεισμούς περιβάλλοντος μάθησης. Οι μαθητές μπορούν να ευδοκιμήσουν ακαδημαϊκά και κοινωνικά μόνο όταν αισθάνονται ασφάλεια και σεβασμό μέσα στο σχολείο. Η αποτελεσματική επίλυση συγκρούσεων διασφαλίζει αυτό το περιβάλλον.

Οι ανεπίλυτες συγκρούσεις μπορεί να κλιμακωθούν και να διαταράξουν τη διαδικασία μάθησης. Σε ακραίες περιπτώσεις, μπορεί να οδηγήσουν ακόμη και σε βία. Η μελέτη στρατηγικών διαχείρισης συγκρούσεων είναι ζωτικής σημασίας για την αποτροπή τέτοιων κλιμακώσεων.

Αξίζει να επισημανθεί πως η Ελλάδα, ως πολυπολιτισμική κοινωνία, εξαρτάται από την κοινωνική συνοχή και την αρμονία μεταξύ των διαφορετικών πληθυσμών της. Η διαχείριση των συγκρούσεων μέσα στα σχολεία διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στην καλλιέργεια αυτών των αξιών και στην προετοιμασία των μαθητών να είναι ενεργά και υπεύθυνα μέλη της κοινωνίας.

Τέλος, ένα περιβάλλον απαλλαγμένο από ανατρεπτικές συγκρούσεις επιτρέπει στους μαθητές να επικεντρωθούν στις σπουδές τους. Η αποτελεσματική διαχείριση συγκρούσεων μπορεί να επηρεάσει θετικά την ακαδημαϊκή επίδοση, καθώς οι μαθητές μπορούν να αφιερώσουν όλη τους την ενέργεια στη μάθηση.

1.6 Δομή της εργασίας

Η εργασία αποτελείται από πέντε κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο υπάρχει η εισαγωγή, στην οποία θα δίνεται το θεωρητικό πλαίσιο, ο σκοπός, τα ερευνητικά ερωτήματα και η σημαντικότητα του θέματος.

Στο δεύτερο κεφάλαιο λαμβάνει χώρα η διασαφήνιση και μελέτη των εννοιών που συνδέονται με το θέμα όπως η έννοια της διαπολιτισμικότητας, του πολυπολιτισμικού σχολείου και θα αναφερθούν έρευνες σχετικά με αυτά.

Στο τρίτο κεφάλαιο θα μελετηθεί η έννοια της ηγεσίας και πιο συγκεκριμένα του ρόλου των σχολικών ηγετών στα πολυπολιτισμικά σχολεία. Θα μελετηθούν τα χαρακτηριστικά και οι δεξιότητες του σχολικού ηγέτη που αντιμετωπίζει ορθά τον πλουραλισμό στην εκπαίδευση.

Επιπρόσθετα, στο τέταρτο κεφάλαιο θα διερευνηθεί η έννοια των συγκρούσεων στο σχολικό περιβάλλον και η ανάγκη διαχείρισης αυτών μέσα από τη σωστή ηγεσία. Πιο συγκεκριμένα, θα εξεταστούν τα αίτια των συγκρούσεων, οι παράγοντες επίδρασης σε αυτές αλλά και οι συνέπειες που επιφέρουν. Ακολούθως, θα αναφερθούν σχετικές μελέτες συνδυασμού των παραπάνω αλλά και μελέτες περιπτώσεων επιτυχούς ηγεσίας σε πολυπολιτισμικά σχολεία.

Τέλος, στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο θα βρίσκονται τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε η παρούσα έρευνα.

Κεφάλαιο 2 - Πολυπολιτισμικότητα και διαπολιτισμικότητα

2.1 Η πολυπολιτισμικότητα στην κοινωνία

Στον σύγχρονο κόσμο μας, ο βαθύς αντίκτυπος της παγκόσμιας αγοράς στην καθημερινή ζωή, μαζί με την έντονη έμφαση στον ανταγωνισμό και τον ατομικισμό έναντι του κοινοτικού πνεύματος, έχει οδηγήσει σε μια αυξανόμενη αίσθηση απομόνωσης και απομάκρυνσης από αυτούς που θεωρούνται «διαφορετικοί». Αυτό συμβαίνει παρά την άνοδο της πολυπολιτισμικότητας ως βασικό χαρακτηριστικό στις σημερινές κοινωνίες.

Στη σημερινή εποχή, που χαρακτηρίζεται από την εμπορευματοποίηση και την εκμετάλλευση της ανθρώπινης ύπαρξης, πολλοί άνθρωποι εξαναγκάζονται να εγκαταλείψουν τις προγονικές πολιτιστικές τους θέσεις λόγω της αναγκαστικής μετανάστευσης και της αναζήτησης καταφυγίου, οδηγούμενοι από την εκμετάλλευση και τα εμπορικά συμφέροντα (Σπανός, 2014).

Ιστορικά, οι ανθρώπινες μετακινήσεις, οι μετακινήσεις και οι επεκτάσεις οδήγησαν πάντα σε κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές αλλαγές, δημιουργώντας ποικίλες, πλουραλιστικές κοινωνίες. Έτσι, η έννοια της πολυπολιτισμικότητας δεν είναι ένα νέο φαινόμενο, καθώς υπήρξε αναπόσπαστο μέρος της ανθρώπινης ιστορίας και της κοινωνικής εξέλιξης. Σε αυτό το σημείο, με τους συνεχείς πολέμους, ιδιαίτερα στη Μέση Ανατολή, και την πρόσφατη ύφεση της παγκόσμιας καπιταλιστικής οικονομίας, έχει σημειωθεί σημαντική αύξηση στον αριθμό των προσφύγων και των μεταναστών. Αυτή η αύξηση της μετακίνησης πληθυσμών έχει εντείνει την ανάγκη για αποτελεσματική διαχείριση και απάντηση σε αυτήν την παγκόσμια πρόκληση (Hunt, 2018).

Η πολυπολιτισμικότητα αναφέρεται σε μια κοινωνία όπου συνυπάρχουν ποικίλες κοινωνικές ομάδες, η καθεμία με τις δικές της εθνοτικές και πολιτισμικές ταυτότητες. Αυτό το φαινόμενο προκύπτει από διάφορες γνωστές αιτίες, όπως άτομα που αναζητούν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης, φεύγουν από οικονομικές δυσκολίες, αυταρχικά καθεστώτα, πολέμους, εσωτερικές συγκρούσεις και συνθήκες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η εισροή διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων φέρνει πολλές προκλήσεις. Η ανεπαρκής υποδομή στις χώρες υποδοχής μπορεί να προκαλέσει δυσκολίες όχι μόνο για τους μετανάστες αλλά και για τον τοπικό πληθυσμό. Αυτή η κατάσταση οδηγεί συχνά σε εκμετάλλευση, σε αισθήματα ανασφάλειας και περιθωριοποίησης, ξενοφοβικές συμπεριφορές καθώς ακόμη και σε αύξηση της εγκληματικότητας λόγω των κοινωνικοοικονομικών μετατοπίσεων από το συνδυασμό διαφορετικών πολιτισμών (Androulakis et al, 2015).

Ωστόσο, οι ειδικοί προτείνουν ότι οι πολυπολιτισμικές κοινωνίες προωθούν την αμοιβαία βοήθεια, αποδοχή και καλλιεργούν την αίσθηση του ανθρωπισμού, θέτοντας τις βάσεις για ειρηνική συνύπαρξη και διάλογο. Ο διάλογος είναι ζωτικής σημασίας, καθώς επιτρέπει σε άτομα από διαφορετικά υπόβαθρα να συνεργάζονται σε κοινά ζητήματα. Ενισχύει επίσης την εν συναίσθηση, καθώς η κατανόηση των προοπτικών των άλλων οδηγεί σε μεγαλύτερη αυτογνωσία και κριτική σκέψη (Arochiasamy, 2017).

2.2 Η έννοια της διαπολιτισμικότητας

Ο ορισμός της διαπολιτισμικότητας και η διάκρισή της από την πολυπολιτισμικότητα μπορεί να είναι πρόκληση. Η διαπολιτισμικότητα συνεπάγεται μια δυναμική αλληλεπίδραση και συνεργασία μεταξύ ατόμων διαφορετικών εθνικοτήτων. Στο εκπαιδευτικό περιβάλλον, αυτή η έννοια συνδέεται στενά με την ένταξη αλλοδαπών μαθητών στα σχολεία, με επίκεντρο την εκπαίδευσή τους. Η διαπολιτισμικότητα περιλαμβάνει τον εναγκαλισμό και τον σεβασμό διαφορετικών πολιτισμών και τρόπων σκέψης, όχι μόνο βάσει πραγματικών γνώσεων αλλά και σε μια ευρύτερη κατανόηση του πολιτισμού. Ενισχύει την ικανότητα των ατόμων να σχηματίζουν και να συνεισφέρουν σε κοινές ταυτότητες. Η διαπολιτισμικότητα περιλαμβάνει εγγενώς τον αμοιβαίο σεβασμό, τη γνήσια αλληλεγγύη, την ανταλλαγή ιδεών με εκείνους που είναι διαφορετικοί και την επιδίωξη της κοινωνικής ισότητας (Boonstra, 2019).

Σύμφωνα με την έρευνα του Robert Putnam, η πολυπολιτισμικότητα μπορεί έμμεσα να οδηγήσει στην αποξένωση των μελών της κοινωνίας και να αποδυναμώσει τους δεσμούς στα διάφορα κοινωνικά δίκτυα. Με την πάροδο του χρόνου, αυτό μπορεί να οδηγήσει σε μείωση του κοινωνικού κεφαλαίου. Η πολυπολιτισμικότητα φέρνει την εθνική ποικιλομορφία σε κοινωνίες που προηγουμένως ήταν ομοιογενείς ή είχαν μεγαλύτερη ομοιογένεια από ό,τι σήμερα (Putnam, 2013).

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες, η Ελλάδα έχει εξελιχθεί σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία, οδηγώντας σε βαθιές αλλαγές στον κοινωνικό, οικονομικό και πολιτιστικό τομέα του έθνους. Στο σημερινό εκπαιδευτικό και κοινωνικό τοπίο, οι όροι «διαπολιτισμικότητα» και «πολυπολιτισμικότητα» συναντώνται συχνά. Μια πιο προσεκτική ματιά σε αυτούς τους όρους αποκαλύπτει διακριτές κοινωνικοπολιτικές και ιδεολογικές αποχρώσεις, ωστόσο συχνά χρησιμοποιούνται εναλλακτικά, οδηγώντας σε σύγχυση και ποικίλες ερμηνείες. Ωστόσο, συνδέονται εγγενώς, με τον πολιτισμό να είναι κοινό στοιχείο και στις δύο έννοιες (Kashyap, 2021).

Η πολυπολιτισμική εκπαίδευση θεωρείται ως μια στρατηγική που ωφελεί όλους τους μαθητές και δίνει έμφαση στην ισότητα μεταξύ τους. Οι διαστάσεις του περιλαμβάνουν την ενσωμάτωση περιεχομένου, τη δημιουργία γνώσης, τη μείωση των στερεοτύπων, τη διασφάλιση της ίσης μεταχείρισης μεταξύ των μαθητών και την αγκαλιά της πολιτισμικής πολυμορφίας. Η ουσία της πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης έγκειται στην ενθάρρυνση της κατανόησης και της ενσυναίσθησης, που ακολουθείται από έναν γνήσιο σεβασμό για τη διαφορετικότητα. Ο πρωταρχικός στόχος της πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι να ενθαρρύνει τους μαθητές να αναπτύξουν μια βαθύτερη αυτογνωσία σκεπτόμενοι, βλέποντας τις καταστάσεις από την οπτική γωνία άλλων πολιτισμών. Επιπλέον, στοχεύει να δώσει στους μαθητές τη δυνατότητα να κάνουν ενημερωμένες πολιτιστικές και εθνικές επιλογές. Ουσιαστικά, εστιάζει στον εξοπλισμό των μαθητών με τις δεξιότητες και τις συμπεριφορές που είναι απαραίτητες για να συμμετέχουν ενεργά στον εθνικό τους πολιτισμό, μετριάζοντας παράλληλα τις διακρίσεις μεταξύ εθνοτικών και φυλετικών ομάδων (McCleskey, 2014).

Η διάκριση μεταξύ διαπολιτισμικότητας και πολυπολιτισμικότητας έγκειται στο γεγονός ότι ενώ η πολυπολιτισμικότητα είναι μια σημερινή πραγματικότητα, ενώ η διαπολιτισμικότητα είναι περισσότερο ένας ιδανικός στόχος. Η πολυπολιτισμικότητα είναι ένα κοινό χαρακτηριστικό στο σημερινό εκπαιδευτικό τοπίο, αλλά η διαπολιτισμικότητα, η οποία στοχεύει σε κάτι περισσότερο από απλή συνύπαρξη και επιδιώκει τη βαθύτερη ολοκλήρωση και κατανόηση, δεν έχει ακόμη πλήρως υλοποιηθεί. Αυτό οφείλεται εν μέρει στις επικρατούσες εθνοκεντρικές τάσεις και το μοντέλο αφομοίωσης που εξακολουθεί να κυριαρχεί σε πολλά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα, χωρίς να ενστερνίζεται πλήρως τις διαπολιτισμικές αρχές και αξίες (Mikander et al, 2018).

Το κοινό έδαφος μεταξύ πολυπολιτισμικότητας και διαπολιτισμικότητας περιλαμβάνει την αποδοχή και τον σεβασμό για τη διαφορετικότητα, την κατανόηση και την ενσυναίσθηση, την ισότιμη θέση των διαφορετικών πολιτισμών, τις ίσες ευκαιρίες εκπαίδευσης και την καλλιέργεια ενός αισθήματος αδελφότητας και αλληλεγγύης μεταξύ ανθρώπων από ποικίλες πολιτιστικές καταβολές. Και οι δύο έννοιες συνηγορούν υπέρ της εκπαίδευσης μέσα σε ένα δημοκρατικό πλαίσιο το οποίο σέβεται την ελευθερία και την αυτοδιάθεση όλων. Ενώ η πολυπολιτισμικότητα απαιτεί τη μετάβαση στη διαπολιτισμικότητα, οι τρέχουσες συνθήκες συχνά δεν υποστηρίζουν μια τέτοια αλλαγή. Ωστόσο, ο ρόλος των εκπαιδευτικών και του εκπαιδευτικού συστήματος είναι καθοριστικός. Η μέθοδος διδασκαλίας και η προσαρμογή των προγραμμάτων σπουδών στις ανάγκες όλων των μαθητών είναι καθοριστικοί παράγοντες για την εισαγωγή και την εμπέδωση της σημασίας της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (Miled, 2019).

Απαιτείται μεγαλύτερη συμμετοχή των κυβερνητικών φορέων, ιδίως στην προσφορά εργαστηρίων κατάρτισης για εκπαιδευτικούς και μαθητές σχετικά με την αποδοχή της διαφορετικότητας. Τέτοιες προσπάθειες μπορούν να μετατρέψουν την κοινωνία σε γνήσιο σύμμαχο στην τήρηση των θεμελιωδών αρχών της δικαιοσύνης, όπως η αποδοχή και η κοινωνική αναγνώριση. Αυτή η προσέγγιση είναι το κλειδί για την εξάρθρωση ρατσιστικών στάσεων, στερεοτύπων και προκαταλήψεων που εξακολουθούν να επικρατούν σήμερα, που συχνά πηγάζουν από άγνοια, περιορισμένη εκπαίδευση, εθνοκεντρικές απόψεις και μισαλλοδοξία (Simmons, 2016).

2.3 Η έννοια της διαπολιτισμικότητας στην εκπαίδευση

Η εκπαίδευση πρέπει να υιοθετήσει θεμελιωδώς μια ανθρωπιστική προσέγγιση, με τους εκπαιδευτικούς να διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο σε αυτόν τον μετασχηματισμό. Είναι υπεύθυνοι για την εισαγωγή των μαθητών στην αξία και την ομορφιά της γνώσης, εμπνέοντας ένα δια βίου πάθος για μάθηση και αυτοανακάλυψη. Η εκπαίδευση, ιδιαίτερα στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της διαπολιτισμικής μάθησης, έχει ως αποστολή την προετοιμασία των μαθητών να γίνουν πολίτες μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας. Αυτό συνεπάγεται την ενίσχυση του αμοιβαίου σεβασμού και της αποδοχής της διαφορετικότητας. Επομένως, η Διαπολιτισμική Εκπαίδευση είναι ζωτικής σημασίας στα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα, συμπεριλαμβανομένου του ελληνικού, για να διασφαλιστεί η απρόσκοπτη ενσωμάτωση μαθητών από διάφορα εθνικά και πολιτιστικά υπόβαθρα (Hall, 2007).

Στην Ελλάδα, όπως και σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, η πρόσφατη αύξηση των παιδιών μεταναστών οδήγησε στην ανάγκη ύπαρξης εξειδικευμένων εκπαιδευτικών μονάδων που να καλύπτουν μαθητές με μοναδικό κοινωνικό και πολιτιστικό υπόβαθρο. Αυτή η μετατόπιση από τις σχετικά ομοιογενείς γλωσσικές, εθνολογικές και θρησκευτικές κοινωνίες σε πολυπολιτισμικές κοινωνίες έχει προκαλέσει κάποια κοινωνική ένταση και απόθνηση. Λόγω των τεράστιων αλλαγών στην κοινωνία, τα σχολεία, ως κοινωνικοί θεσμοί, έχουν ασπαστεί αναπόφευκτα την πολυπολιτισμικότητα. Σε αυτές τις διαφορετικές κοινωνίες, υπάρχει έντονη επιδίωξη για αρχές και δομές που υποστηρίζουν την ειρηνική συνύπαρξη, την αμοιβαία κατανόηση και τη συνεργασία μεταξύ διαφόρων πολιτιστικών ομάδων (Μποζίκα, 2015).

Η εκπαίδευση διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στην ενίσχυση της ανεκτικότητας απέναντι σε διαφορετικούς πολιτισμούς, με στόχο τη δημιουργία μιας κοινωνίας όπου άτομα από διαφορετικά υπόβαθρα μπορούν να ζουν μαζί αρμονικά. Το εκπαιδευτικό σύστημα, κεντρικό για να βοηθήσει τα άτομα να ενσωματωθούν κοινωνικά και πολιτιστικά, είναι ζωτικής

σημασίας για τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος που εκτιμά τον πλουραλισμό και αναγνωρίζει τη μοναδικότητα κάθε πολιτισμού ως θεμελιώδεις πτυχές της κοινωνικής εξέλιξης. Σε έναν κόσμο όπου η πολυπολιτισμικότητα και η διαπολιτισμικότητα υπάρχουν εν μέσω οικονομικής αβεβαιότητας και αστάθειας, είναι ζωτικής σημασίας να προσφέρουμε μια εκπαίδευση που τρέφει την ενσυναίσθηση, προάγει την αλληλεγγύη, διασφαλίζει ίσες ευκαιρίες για όλους τους μαθητές και ενθαρρύνει μια προοπτική η οποία υπερβαίνει τις εθνοκεντρικές απόψεις (Αντωνοπουλου, 2015).

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση είναι μια μέθοδος που εφαρμόζεται στα σχολεία που δίνει έμφαση στο σεβασμό και την εκτίμηση της γλωσσικής και πολιτισμικής πολυμορφίας που υπάρχει στις τάξεις. Προωθεί την αλληλεπίδραση μεταξύ μαθητών από διαφορετικά πολιτιστικά υπόβαθρα, διασφαλίζοντας ίση μεταχείριση, ίσες ευκαιρίες, αποδοχή και κοινωνική αναγνώριση για όλους.

Οι βασικές πτυχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης περιλαμβάνουν την ισότητα των διαφορετικών πολιτισμών και την παροχή ίσων εκπαιδευτικών ευκαιριών. Αυτές οι αρχές συμβάλλουν στην ανάπτυξη της διαπολιτισμικής συνείδησης και της ικανότητας επικοινωνίας μεταξύ των πολιτισμών, που είναι οι πρωταρχικοί στόχοι της. Αντιπροσωπεύει μια παιδαγωγική προσέγγιση για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της πολυπολιτισμικότητας (Γεωργογιάννης, 2008).

Συνοψίζοντας, οι εξελισσόμενες ανάγκες της κοινωνίας και του εκπαιδευτικού συστήματος απαιτούν την ανάπτυξη μιας παιδαγωγικής προσέγγισης εστιασμένης στην απρόσκοπτη ένταξη παιδιών από διαφορετικά πολιτισμικά υπόβαθρα στο κοινωνικό και εκπαιδευτικό πλαίσιο. Αυτή η προσέγγιση στοχεύει επίσης στη διαμόρφωση των χαρακτήρων των γηγενών μαθητών, ενισχύοντας την ανεκτικότητα για το «διαφορετικό» και αναγνωρίζοντας τα οφέλη μιας αρμονικής συνύπαρξης διαφορετικών πολιτισμών.

2.4 Η ανάγκη της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στις πολυπολιτισμικές κοινωνίες

Ο δημόσιος διάλογος για τις πολυπολιτισμικές κοινωνίες είναι πολύπλοκος, με διχασμένες απόψεις σχετικά με το εάν τέτοιες κοινωνίες οδηγούν σε πρόοδο ή στασιμότητα. Ο θρησκευτικός ρατσισμός παραμένει ένα σημαντικό εμπόδιο στις αρμονικές διαπολιτισμικές σχέσεις. Το ιδανικό είναι μια κοινωνία που είναι ενωμένη στην διαφορετικότητά της. Ωστόσο, για να επιτευχθεί αυτό απαιτούνται σημαντικές αλλαγές και δέσμευση για σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, διασφάλιση περιβάλλοντος χωρίς διακρίσεις και προώθηση της

ειρηνικής συνύπαρξης για τη μείωση της βίας και των κοινωνικών ζητημάτων.

Η ελληνική εκπαίδευση είναι αφιερωμένη στην ανατροφή πολιτών που, ανεξάρτητα από το φύλο ή το υπόβαθρό τους, μπορούν να εξελιχθούν σε άρτια άτομα και να ζήσουν ικανοποιητικές ζωές. Για να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στις απαιτήσεις της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, τα ελληνικά σχολεία ενθαρρύνονται να ενσωματώσουν μαθήματα και μεθόδους διδασκαλίας στο πρόγραμμα σπουδών τους. Αυτές οι προσθήκες έχουν σχεδιαστεί για να εξοπλίσουν τους μαθητές με τις απαραίτητες δεξιότητες για να ευδοκιμήσουν σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία ως ενήλικες (Λιακοπούλου, Παπαδοπούλου, 2019).

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση προσφέρει μια σημαντική ευκαιρία για οργανωτικές και παιδαγωγικές μεταρρυθμίσεις που είναι απαραίτητες για τα σχολεία, ώστε να ανταποκριθούν στις προκλήσεις μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας. Η επίτευξη αυτού του στόχου απαιτεί σχολαστική προσπάθεια και τη συνεργατική δέσμευση διαφόρων ενδιαφερομένων, συμπεριλαμβανομένων πολιτικών ηγετών, μελετητών, εκπαιδευτικών διοικητών, δασκάλων, τοπικών αρχών και γονέων.

Σχετικά με το εννοιολογικό πλαίσιο της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης, ο Νόμος 2413, που ψηφίστηκε το 1996 (ΦΕΚ 124/17-6-96), σκιαγραφεί τον σκοπό και το περιεχόμενό του. Το άρθρο 34 διευκρινίζει ότι στόχος της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι η οργάνωση και λειτουργία συστημάτων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για την κάλυψη μαθητών με μοναδικές εκπαιδευτικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και παιδαγωγικές ανάγκες. Η αυξανόμενη παρουσία ξένων στην Ελλάδα αντιπροσωπεύει μια αναπόφευκτη νέα πραγματικότητα, αλλάζοντας το δημογραφικό και πολιτιστικό τοπίο της χώρας. Η αγκαλιά και η βελτιστοποίηση αυτής της πραγματικότητας είναι ζωτικής σημασίας προς όφελος όλων των εμπλεκόμενων (Λιακοπούλου, Παπαδοπούλου, 2019).

Ο ορισμός του όρου «Διαπολιτισμική Εκπαίδευση» είναι δύσκολος λόγω της περίπλοκης και ποικίλης σημασίας του. Όπως εξηγεί ο Γ. Μπαμπινιώτης στο Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας (Κέντρο Λεξικολογίας), το «διαπολιτισμικό» αναφέρεται σε κάτι που σχετίζεται ή συνδυάζει διάφορους πολιτισμούς, ενώ το «πολυπολιτισμικό» περιγράφει τη συνύπαρξη διαφορετικών και διακριτών πολιτισμών.

Το να φτάσει κάποιος σε έναν συνοπτικό, παγκοσμίως αποδεκτό ορισμό της «διαπολιτισμικής εκπαίδευσης» δεν είναι απλό. Η δυσκολία προκύπτει από τις ποικίλες ερμηνείες της «εκπαίδευσης» και το ευρύ φάσμα των ορισμών για τον «πολιτισμό», καθιστώντας έναν απλό, καθολικά συμφωνημένο ορισμό αόριστο.

Η Διαπολιτισμική Εκπαίδευση μπορεί επίσης να θεωρηθεί ως μια διαδικασία πολιτιστικής επικοινωνίας. Έχει σημαντική αξία για τα παιδιά να μάθουν για διαφορετικούς πολιτισμούς. Ο όρος μερικές φορές υπονοεί εκπαίδευση «μέσω» πολλαπλών πολιτισμών, που

σημαίνει ότι η εκπαιδευτική διαδικασία ενσωματώνει στοιχεία από διάφορους πολιτισμούς. Η επιλογή των πολιτιστικών στοιχείων και η ένταξή τους στην εκπαίδευση εξαρτάται από τη συγκεκριμένη εκπαιδευτική φιλοσοφία που εφαρμόζεται. Οι διαφορετικές πολιτιστικές παραδόσεις προσφέρουν μοναδικές και πολύτιμες γνώσεις και τρόπους σκέψης. Επομένως, ο περιορισμός της εκπαίδευσης σε έναν ενιαίο πολιτισμό θα απέτρεπε στα παιδιά την πρόσβαση σε πολλές εμπλουτισμένες και πολύτιμες εμπειρίες. Αυτό υποδηλώνει ότι μια ολοκληρωμένη εκπαίδευση θα έπρεπε ιδανικά να έχει διαπολιτισμικό χαρακτήρα (Αντωνοπούλου, 2015).

Είναι ζωτικής σημασίας για τα παιδιά από εθνικές μειονότητες να έχουν εμπειρίες εμπλουτισμένες με πολιτιστικά στοιχεία, γεγονός που καθιστά αναγκαία την ενσωμάτωση της πολιτιστικής ποικιλομορφίας στο πρόγραμμα σπουδών. Όπως σημειώνει ο Μπάλιας, τα εκπαιδευτικά ιδανικά του Διαφωτισμού -με επίκεντρο μια κοινωνία βασισμένη στην ελευθερία, την ειρήνη, τη δικαιοσύνη και τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων- παραμένουν κομβικά στις δημόσιες συζητήσεις για το μέλλον των δημοκρατικών κοινωνιών και της ίδιας της ανθρωπότητας.

Αξιοσημείωτη είναι η οπτική του Παπά για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Το περιγράφει ως στόχο της δημιουργίας μιας κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από αλληλεπίδραση, αλληλεξάρτηση, αμοιβαίο και ισότιμο πνεύμα μεταξύ των μελών και αμοιβαίο σεβασμό για τις αξίες του άλλου. Αυτή η προσέγγιση ευθυγραμμίζεται με τις οικουμενικές αξίες που περιγράφονται στον Χάρτη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, τονίζοντας τη σημασία τους στο σημερινό ποικιλόμορφο και πολυπολιτισμικό κοινωνικό τοπίο. Ο Οδηγός για τη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση προτείνει ότι η Διαπολιτισμική Εκπαίδευση πρέπει να θεωρείται ως ένα πρακτικό εργαλείο, σχεδιασμένο για να αναπτύξει τις απαραίτητες δεξιότητες και στάσεις για αποτελεσματική αλληλεπίδραση μέσα σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία (Μποζικά, 2015).

Όσον αφορά τα εκπαιδευτικά μοντέλα, η παρουσία διαφόρων μειονοτικών ομάδων σε μια μόνο χώρα, οι αλληλεπιδράσεις τους και η συνολική δυναμική της πολυπολιτισμικότητας έχουν θέσει προκλήσεις για την ενσωμάτωση αυτών των ομάδων στα νέα τους περιβάλλοντα. Αυτή η κατάσταση εγείρει ερωτήματα σχετικά με τον αντίκτυπο στις χώρες υποδοχής, με κρίσιμα ζητήματα όπως η γλώσσα, η εκπαίδευση, η κοινωνική αποδοχή και η ένταξη που πρέπει να αντιμετωπιστούν.

Το Διαπολιτισμικό Μοντέλο εστιάζει στις πολυπολιτισμικές κοινωνίες, όπου η διαπολιτισμική εκπαίδευση χρησιμοποιείται ως στρατηγική για την επίτευξη της ισότητας τόσο στην εκπαίδευση όσο και στην κοινωνία. Αυτό το μοντέλο βασίζεται σε τέσσερις βασικές αρχές: κατανόηση, αλληλεγγύη, σεβασμός και εξάλειψη των στερεοτύπων και των προκαταλήψεων (Τσιναρέλλης, 2004).

Ο Π. Γεωργογιάννης στο βιβλίο του «Ζητήματα Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης» σκιαγραφεί διαφορετικά μοντέλα και σχολιάζει το αφομοιωτικό μοντέλο. Το επικρίνει ότι είναι στενά εθνοκεντρικό, καθώς θέτει το βάρος στον μετανάστη να ξεπεράσει τις προκλήσεις μόνο στη χώρα υποδοχής, υποβιβάζοντάς τον σε παθητικό ρόλο. Αυτό το μοντέλο απαιτεί από τους μετανάστες να εγκαταλείψουν την πολιτιστική τους ταυτότητα και να προσαρμοστούν πλήρως στη νέα κουλτούρα και γλώσσα, χωρίς να λάβουν υπόψη τις πιθανές συνεισφορές των ιδεών, των ταλέντων και των φιλοδοξιών τους στη νέα κοινωνία.

Στο μοντέλο ένταξης, ενώ αναγνωρίζονται οι διαφορές στον τρόπο ζωής των ομάδων μεταναστών, η ευθύνη για την προσαρμογή επαφίεται στα παιδιά. Αναμένεται να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις ενός εκπαιδευτικού συστήματος που συχνά παραβλέπει τις μοναδικές τους ανάγκες. Όταν τα πολιτιστικά στοιχεία ενσωματώνονται στο σχολικό πρόγραμμα σπουδών, τείνουν να αξιολογούνται όχι με βάση τα δικά τους πλεονεκτήματα αλλά μέσα από το πρίσμα της κυρίαρχης κουλτούρας (Γεωργογιάννης, 2008).

Το Σύνταγμα χρησιμεύει ως το θεμέλιο της νόμιμης διακυβέρνησης και η εξέλιξη της σύγχρονης φιλελεύθερης δημοκρατίας είναι βαθιά συνυφασμένη με την υιοθέτηση Συνταγμάτων, τη διασφάλιση δικαιωμάτων και ελευθεριών. Είναι σημαντικό να προασπίζουμε τα ανθρώπινα δικαιώματα και να σεβόμαστε τις αξίες κάθε πολιτισμού, όπου ο «σεβασμός» συνεπάγεται βαθύ σεβασμό. Το πολυπολιτισμικό μοντέλο, ωστόσο, κινδυνεύει να διαιωνίσει προκαταλήψεις και στερεότυπα και μπορεί να οδηγήσει σε κοινωνικούς διαχωρισμούς δίνοντας υπερβολική έμφαση στην πολιτιστική ταυτότητα ορισμένων ομάδων, εμποδίζοντας έτσι την κοινωνική τους ενσωμάτωση. Το αντιρατσιστικό μοντέλο βλέπει την καταπολέμηση του ρατσισμού κυρίως ως πολιτικό ζήτημα, αλλά αυτή η προσέγγιση κινδυνεύει με την πολιτική χειραγώγηση της εκπαίδευσης. Αντίθετα, το διαπολιτισμικό μοντέλο αντιπροσωπεύει μια ολοκληρωμένη εκπαιδευτική προσέγγιση που αναγνωρίζει την ανάγκη για αλληλεπίδραση και συνεργασία μεταξύ ανθρώπων από διαφορετικές ομάδες μεταναστών. Στόχος του είναι να προωθήσει ανοιχτές κοινωνίες που χαρακτηρίζονται από ισότητα, αμοιβαία κατανόηση και αποδοχή (Νικολάου, 2006).

Όταν ένας εκπαιδευτικός προσπαθεί να εμψύσει τις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην τάξη του και να εφαρμόσει αυτές τις έννοιες πρακτικά, θα πρέπει να λάβει υπόψη του τα εξής:

- Να προσπαθεί να δημιουργήσει ίσες ευκαιρίες τόσο στο εκπαιδευτικό όσο και στο κοινωνικό περιβάλλον.
- Εργασία για την εξάλειψη των διακρίσεων και την προώθηση της ισότητας, της αμοιβαίας κατανόησης, της αποδοχής και της αλληλεγγύης, όχι μόνο για τους αλλοδαπούς αλλά για ολόκληρο τον πληθυσμό της χώρας υποδοχής.

- Διεξαγωγή έρευνας για την ανάπτυξη και επικύρωση αποτελεσματικών μεθόδων και λύσεων σε όλους αυτούς τους τομείς.

Η φαινομενική ευκολία στην εκπαιδευτική διαδικασία, που φαίνεται να αμβλύνει τις γνωστικές προκλήσεις για τους εμπλεκόμενους, κρύβει και μια αλήθεια και έναν μύθο. Η πραγματικότητα δεν είναι ότι τα προβλήματα έχουν μειωθεί λόγω της συστηματικής εφαρμογής από το ελληνικό σχολικό σύστημα των αρχών της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης όπως περιγράφονται θεωρητικά στο Ν. 2413/96. Αντίθετα, είναι επειδή οι συνθήκες εισόδου αυτών των παιδιών στα ελληνικά σχολεία έχουν εξελιχθεί (Ανδρής, 2016).

Ο μύθος αφορά την πεποίθηση ότι το ελληνικό σχολικό σύστημα έχει μεταμορφωθεί θεμελιωδώς για να πραγματοποιήσει την ιδεολογία της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης σε γνήσια, αποτελεσματική παιδαγωγική πρακτική. Στην πραγματικότητα, εκτός από ορισμένες αξιοσημείωτες εξαιρέσεις, το ελληνικό δημοτικό σχολείο παραμένει σε μεγάλο βαθμό μονόγλωσσο και μονοπολιτισμικό. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση υπάρχει συχνά περισσότερο στη θεωρία παρά στην πράξη, με την εκπαίδευση των αλλοδαπών μαθητών να επικεντρώνεται κυρίως στην κυρίαρχη ελληνική γλώσσα και κουλτούρα, συχνά παραβλέποντας τις μοναδικές πολιτιστικές τους ανάγκες και χαρακτηριστικά (Σπανός, 2014).

2.5 Χαρακτηριστικά Πολυπολιτισμικού σχολείου

Οι αρχές της πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης υπαγορεύουν ότι τα σχολεία και οι άλλοι εκπαιδευτικοί φορείς πρέπει να υποβληθούν σε μεταρρυθμίσεις για να εξασφαλίσουν ότι όλοι οι μαθητές, ανεξάρτητα από το κοινωνικό τους υπόβαθρο, τη φυλή, το φύλο, τον πολιτισμό ή τη γλώσσα τους, έχουν ίσες ευκαιρίες για μάθηση και πολιτιστικό εμπλουτισμό. Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα θα πρέπει επίσης να καθοδηγούν τους μαθητές προς την υιοθέτηση δημοκρατικών αξιών και πεποιθήσεων, εξοπλίζοντάς τους με τις γνώσεις και τις στάσεις που απαιτούνται για τις διαπολιτισμικές αλληλεπιδράσεις (Hunt, 2018).

1. Οι δάσκαλοι και οι διευθυντές σχολείων πρέπει να διατηρούν υψηλές προσδοκίες για όλους τους μαθητές, δείχνοντας θετική και ενδιαφέρουσα στάση απέναντί τους.
2. Το επίσημο πρόγραμμα σπουδών πρέπει να αντιπροσωπεύει τις εμπειρίες, τις κουλτούρες και τις απόψεις διαφόρων πολιτισμικών και εθνοτικών ομάδων, καθώς και τα φύλα.
3. Οι μέθοδοι διδασκαλίας πρέπει να ευθυγραμμίζονται με τα στυλ μάθησης, το πολιτισμικό υπόβαθρο και τα κίνητρα των μαθητών.
4. Οι δάσκαλοι και οι σχολικές αρχές πρέπει να σέβονται και να εκτιμούν τις μητρικές γλώσσες και διαλέκτους των μαθητών.

5. Το εκπαιδευτικό υλικό πρέπει να παρουσιάζει γεγονότα, καταστάσεις και έννοιες από την οπτική γωνία διαφορετικών πολιτισμικών, εθνοτικών και φυλετικών ομάδων.
6. Οι διαδικασίες αξιολόγησης και δοκιμών θα πρέπει να είναι πολιτισμικά προσεκτικές, διασφαλίζοντας ότι οι μαθητές από διαφορετικά υπόβαθρα εκπροσωπούνται δίκαια σε προηγμένα και ταλαντούχα προγράμματα.
7. Η κουλτούρα του σχολείου και το πρόγραμμα σπουδών πρέπει να αντικατοπτρίζουν την πολιτιστική και εθνική ποικιλομορφία που υπάρχει.

Κεφάλαιο 3 – Ηγεσία

3.1 Η έννοια της ηγεσίας

Για να γίνει κατανοητή η εκπαιδευτική ηγεσία στον τομέα των πολυπολιτισμικών σχολείων, είναι σημαντικό πρώτα να καταστεί σαφής η ποικιλία των προσεγγίσεων της ηγεσίας που συζητούνται στην ευρύτερη βιβλιογραφία για το θέμα. Τις τελευταίες δεκαετίες, έχουν εντοπιστεί τουλάχιστον εξήντα πέντε προσεγγίσεις στην εκπαιδευτική ηγεσία (Kaleem et al, 2016).

Είναι σημαντικό οι διευθυντές πολυπολιτισμικών σχολείων να αναλογίζονται συνεχώς τις δικές τους ηγετικές πρακτικές και να προσβλέπουν στην υιοθέτηση νέων ιδεών που μπορούν να βελτιώσουν τη δουλειά που κάνουν μέσα στα σχολεία. Με την ενσωμάτωση μόνο συγκεκριμένων ιδεών στη δουλειά τους, οι διευθυντές περιορίζουν όχι μόνο τις δικές τους δυνατότητες, αλλά και τις δυνατότητες των μελών του προσωπικού και των μαθητών τους.

Η ανάγκη για εκπαίδευση έχει αυξήσει τη ζήτηση για πιο αποτελεσματική σχολική ηγεσία και την υψηλότερη ακαδημαϊκή επίδοση των μαθητών. Ο Stewart (2011, σ.17) σημείωσε ότι οι χώρες προσπαθούν να βελτιώσουν την εκπαίδευση και ότι ορισμένες έχουν διαπρέψει μέσω της χρήσης μιας «ευρείας σειράς σκόπιμων στρατηγικών» (Stewart, 2011). Ο Mulford (2003) υποστήριξε ότι το πιο σταθερό εύρημα για περισσότερες από 2 δεκαετίες έρευνας για την αποτελεσματική σχολική ηγεσία "είναι ότι η εξουσία για να ηγηθεί δεν χρειάζεται να βρίσκεται στο πρόσωπο του ηγέτη, αλλά μπορεί να διασκορπιστεί μέσα στο σχολείο μεταξύ των ανθρώπων"., επιβεβαιώνοντας ότι η ηγεσία υπάρχει στο πλαίσιο της σχολικής κοινότητας και όχι σε ένα άτομο. Στην πράξη, η σχολική κοινότητα χρησιμεύει ως εργαλείο υποστήριξης για τη σχολική ηγεσία καθώς προσπαθεί να βελτιώσει το χάσμα απόδοσης μεταξύ των μαθητών.

Η ηγεσία στα εκπαιδευτικά ιδρύματα απαιτεί ευρεία κατανόηση των πολιτισμικών, περιβαλλοντικών και συμπεριφορικών χαρακτηριστικών. Η ηγεσία στα πολυπολιτισμικά σχολεία απαιτεί ανοιχτό μυαλό, σεβασμό στη διαφορετικότητα και αυτοπεποίθηση, επικεντρωμένη στον τρόπο διαχείρισης των ατόμων σε ένα περιβάλλον αλλαγής (Hall, 2007).

Η ηγεσία σε οργανισμούς, επιχειρήσεις ή εκπαιδευτικά ιδρύματα απαιτεί μια αναδιαμόρφωση της στρατηγικής ώστε να είναι πιο περιεκτική, με τάση προς τη συνεργασία και την ομαδική εργασία (Αργύρης, 1990). Ο Kotter (1990) υποστήριξε ότι σε αντίθεση με τη διοίκηση, η ηγεσία καλείται να αντιμετωπίσει την αυξανόμενη πρόκληση της αβεβαιότητας. Επισημαίνεται ότι η αποτελεσματική ηγεσία πρέπει να έχει ένα όραμα για να παρακινεί τους

ανθρώπους να επιτύχουν καθήκοντα που συχνά προκαλούν το status quo και σφυρηλατούν νέους τρόπους ολοκλήρωσης των καθηκόντων. Η χρήση της γνώσης και των δεξιοτήτων του σχολικού προσωπικού, οι διαθέσεις, οι σχέσεις, οι αλληλεπιδράσεις, οι πολιτισμοί, οι πολιτικές, τα πρότυπα λειτουργιών και η πρόσβαση στην υποστήριξη στο σπίτι είναι μεταβλητές που συμβάλλουν στην ενθάρρυνση της μάθησης των μαθητών.

Τα στυλ ηγεσίας επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τη διαχείριση συγκρούσεων στα πολυπολιτισμικά σχολεία. Διαφορετικοί ηγέτες μπορεί να υιοθετήσουν διάφορες προσεγγίσεις, όπως μετασχηματιστικά, δημοκρατικά ή έγκυρα στυλ ηγεσίας. Κάθε στυλ φέρνει το μοναδικό του σύνολο δυνατών και αδυναμιών στον χειρισμό των συγκρούσεων.

Οι μετασχηματιστικοί ηγέτες μπορεί να επικεντρωθούν στο να εμπνεύσουν τους μαθητές να επιλύσουν τις συγκρούσεις συλλογικά, ενώ οι δημοκρατικοί ηγέτες μπορεί να ενθαρρύνουν τον ανοιχτό διάλογο και τη συλλογική λήψη αποφάσεων. Είναι σημαντικό για τους ηγέτες των σχολείων να κατανοήσουν την επιρροή του στυλ ηγεσίας τους στη διαδικασία επίλυσης συγκρούσεων (Boonstra, 2019).

3.2 Ηγεσία και επίλυση συγκρούσεων

Στα πολυπολιτισμικά σχολεία, οι διευθυντές των σχολείων διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στη διαχείριση των εντάσεων. Εκτός από το ότι είναι υπεύθυνοι για τη γενική διεύθυνση του σχολείου, είναι επίσης ζωτικής σημασίας για την προώθηση ενός φιλόξενου και ειρηνικού περιβάλλοντος μάθησης για όλους τους μαθητές. Ο πολυδιάστατος ρόλος που διαδραματίζουν οι ηγέτες των σχολείων στην επίλυση συγκρούσεων και στην προώθηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης εξετάζεται σε αυτή την ενότητα, με έμφαση στη σημασία των ηγετικών ιδιοτήτων και ικανοτήτων σε αυτή τη διαδικασία (Cherng, 2017).

Ένας από τους θεμελιώδεις ρόλους των σχολικών ηγετών στη διαχείριση των συγκρούσεων είναι να ενεργούν ως διαμεσολαβητές. Πρέπει να διαθέτουν ισχυρές δεξιότητες διαμεσολάβησης για να διευκολύνουν τον εποικοδομητικό διάλογο μεταξύ των μαθητών και μεταξύ μαθητών και δασκάλων. Η διαμεσολάβηση περιλαμβάνει την παρέμβαση σε συγκρούσεις, την κατανόηση των προοπτικών όλων των εμπλεκόμενων μερών και την εργασία προς την κατεύθυνση αμοιβαία αποδεκτών λύσεων. Η αποτελεσματική διαμεσολάβηση όχι μόνο επιλύει άμεσες συγκρούσεις αλλά βοηθά επίσης στην αποτροπή μελλοντικών διαφωνιών.

Οι ηγέτες των σχολείων πρέπει να γνωρίζουν καλά τις στρατηγικές επίλυσης συγκρούσεων. Αυτές οι στρατηγικές περιλαμβάνουν τεχνικές για την αποκλιμάκωση των συγκρούσεων, την προώθηση της ανοιχτής επικοινωνίας και την προώθηση της συνεργασίας.

Οι ηγέτες θα πρέπει να χρησιμοποιούν έναν συνδυασμό διαπραγμάτευσης, συμβιβασμού και διεκδίκησης, ανάλογα με τη φύση και την ένταση της σύγκρουσης. Η ικανότητά τους να επιλέγουν και να εφαρμόζουν την καταλληλότερη στρατηγική είναι πρωταρχικής σημασίας για την επίτευξη επίλυσης (Androulakis et al, 2015).

Η αποτελεσματική επικοινωνία είναι ο ακρογωνιαίος λίθος της επιτυχημένης ηγεσίας στη διαχείριση συγκρούσεων. Οι διευθυντές σχολείων πρέπει να διαθέτουν ισχυρές επικοινωνιακές δεξιότητες για να μεταφέρουν τις προσδοκίες, τις αξίες και τις στρατηγικές επίλυσης συγκρούσεων τόσο στους μαθητές όσο και στους δασκάλους. Θα πρέπει επίσης να είναι ικανοί στην ενεργό ακρόαση για να κατανοήσουν τις ανάγκες και τις ανησυχίες όλων των μερών που εμπλέκονται σε μια σύγκρουση.

Ακόμη, η ενσυναίσθηση είναι ένα ανεκτίμητο χαρακτηριστικό για τους ηγέτες των σχολείων. Η κατανόηση των συναισθημάτων και των προοπτικών όσων βρίσκονται σε σύγκρουση επιτρέπει στους ηγέτες να καθοδηγούν τις συζητήσεις, να αναγνωρίζουν τα συναισθήματα των εμπλεκόμενων και να εργάζονται για λύσεις που αντιμετωπίζουν τις βαθύτερες αιτίες των συγκρούσεων.

Η επίλυση συγκρούσεων απαιτεί συχνά δημιουργική επίλυση προβλημάτων. Οι ηγέτες των σχολείων θα πρέπει να έχουν καλές δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των συγκρούσεων. Αυτές οι δεξιότητες περιλαμβάνουν τον εντοπισμό υποκείμενων ζητημάτων, την επινοήση καινοτόμων λύσεων και την εφαρμογή σχεδίων δράσης για την πρόληψη παρόμοιων συγκρούσεων στο μέλλον. Η συναισθηματική νοημοσύνη είναι στενά συνδεδεμένη με την αποτελεσματική ηγεσία. Οι ηγέτες του σχολείου πρέπει να είναι συναισθηματικά ευφυείς, να αναγνωρίζουν τα συναισθήματά τους και των άλλων. Αυτή η αυτογνωσία επιτρέπει στους ηγέτες να ρυθμίζουν τα συναισθήματά τους, να παραμείνουν ήρεμοι σε καταστάσεις σύγκρουσης και να ανταποκρίνονται με ενσυναίσθηση στις συναισθηματικές ανάγκες των μαθητών και του προσωπικού (Hunt, Fedinich, 2018).

Η ικανότητα προσαρμογής σε μεταβαλλόμενες καταστάσεις και διαφορετικές συγκρούσεις είναι απαραίτητη για τους διευθυντές των σχολείων. Κάθε σύγκρουση είναι μοναδική και οι ηγέτες θα πρέπει να είναι έτοιμοι να προσαρμόσουν τις στρατηγικές επίλυσης συγκρούσεων ώστε να ταιριάζουν στις συγκεκριμένες συνθήκες και ανάγκες των εμπλεκόμενων μερών.

Οι ηγέτες μπορούν να επωφεληθούν από την εξειδικευμένη εκπαίδευση διαχείρισης συγκρούσεων. Αυτά τα προγράμματα παρέχουν στους ηγέτες τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες για την αντιμετώπιση πολύπλοκων συγκρούσεων. Η εκπαίδευση στη διαχείριση συγκρούσεων μπορεί να περιλαμβάνει εργαστήρια για τη διαπραγμάτευση, καθώς ακόμη και

τη διαμεσολάβηση, την επικοινωνία και τέλος την κατανόηση της πολιτισμικής δυναμικής (Τσιναρέλης, 2004).

3.3 Χαρακτηριστικά σχολικού ηγέτη

Οι διευθυντές των σχολείων θα πρέπει να μοντελοποιήσουν τη συμπεριφορά και τις αξίες που περιμένουν από τους μαθητές και το προσωπικό. Δίνοντας παράδειγμα σεβασμού, ενσυναίσθησης και αποτελεσματικής επίλυσης συγκρούσεων στις αλληλεπιδράσεις τους, οι ηγέτες ενθαρρύνουν τους άλλους να ακολουθήσουν το παράδειγμά τους.

Ακόμη, η δημιουργία ενός θετικού σχολικού κλίματος που προάγει την κατανόηση και τη συνεργασία αποτελεί βασική ευθύνη των διευθυντών των σχολείων. Θα πρέπει να εργαστούν ενεργά για να διατηρήσουν ένα περιβάλλον όπου όλοι οι μαθητές νιώθουν ευπρόσδεκτοι, εκτιμημένοι και ασφαλείς. Αυτό περιλαμβάνει την εφαρμογή πολιτικών κατά του εκφοβισμού, τον εορτασμό της διαφορετικότητας και την ενσωμάτωση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στο πρόγραμμα σπουδών.

Οι ηγέτες των σχολείων πρέπει να δημιουργήσουν ένα υποστηρικτικό δίκτυο εντός του σχολείου, συμπεριλαμβανομένων των συμβούλων καθοδήγησης, των δασκάλων και των γονέων. Αυτό το δίκτυο μπορεί να χρησιμεύσει ως πολύτιμος πόρος για τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση των συγκρούσεων έγκαιρα και αποτελεσματικά (Σπανός, 2014).

Η επίλυση των συγκρούσεων στις πολυπολιτισμικές τάξεις είναι μια κρίσιμη ευθύνη των διευθυντών των σχολείων. Οι ικανότητες και τα χαρακτηριστικά τους - όπως η ενσυναίσθηση, η επίλυση προβλημάτων, η συναισθηματική νοημοσύνη και η ευελιξία - είναι ζωτικής σημασίας για την επίλυση συγκρούσεων. Οι διευθυντές σχολείων καλούνται να καλλιεργούν μια φιλική και ειρηνική ατμόσφαιρα μάθησης διαμορφώνοντας θετική συμπεριφορά, χρησιμοποιώντας αποτελεσματικές τεχνικές διαμεσολάβησης και επίλυσης συγκρούσεων και δίνοντας παράδειγμα καλής συμπεριφοράς. Στο τέλος, η ηγεσία τους ενθαρρύνει την ανεκτικότητα και τον σεβασμό για την πολιτισμική ποικιλία, τη διαπολιτισμική κατανόηση και εξοπλίζει τους μαθητές με στόχο να επιτύχουν σε μια ετερογενή κοινωνία. Οι ηγέτες των σχολείων λειτουργούν ως το κατευθυντήριο νήμα στο περίπλοκο μωσαϊκό των πολυπολιτισμικών σχολείων, συγχωνεύοντας τα πολλά στοιχεία σε ένα συνεκτικό σύνολο (Μποζίκια, 2015).

Κεφάλαιο 4 - Συγκρούσεις στο πολυπολιτισμικό σχολικό περιβάλλον

4.1 Αίτια συγκρούσεων

Τα πολυπολιτισμικά εκπαιδευτικά ιδρύματα λειτουργούν ως ζωντανοί μικρόκοσμοι κοινωνίας, ενώνοντας μαθητές από διαφορετικά πολιτιστικά υπόβαθρα. Αν και αυτή η ποικιλομορφία είναι πλεονέκτημα, μπορεί επίσης να προκύψουν συγκρούσεις. Η δημιουργία μιας ατμόσφαιρας που προάγει την ειρηνική συνύπαρξη και τη διαπολιτισμική κατανόηση απαιτεί την κατανόηση των χαρακτηριστικών των συγκρούσεων στα πολυπολιτισμικά σχολεία, συμπεριλαμβανομένης της συχνότητάς τους, των δεδομένων για την εμφάνιση, των προτύπων και των τάσεων (Banks, 2015) .

Οι συγκρούσεις είναι ένα φυσικό μέρος της ανθρώπινης αλληλεπίδρασης και μπορούν να συμβούν σε οποιοδήποτε περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένων και των σχολείων. Στα πολυπολιτισμικά σχολεία, όπου συναντώνται μαθητές από διαφορετικά πολιτιστικά υπόβαθρα, είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε ότι αναπόφευκτα θα προκύψουν συγκρούσεις. Το πρώτο βήμα για την κατανόηση της συχνότητας των συγκρούσεων είναι να αναγνωρίσουμε ότι είναι σύννηθες φαινόμενο. Βέβαια, η συχνότητα των συγκρούσεων μπορεί να ποικίλλει ανάλογα με διάφορους παράγοντες, όπως το μέγεθος και η ποικιλομορφία του μαθητικού πληθυσμού, το επίπεδο διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο των μαθητών και η παρουσία γλωσσικών φραγμών. Για παράδειγμα, τα μεγαλύτερα πολυπολιτισμικά σχολεία μπορεί να γίνονται μάρτυρες συγκρούσεων πιο συχνά λόγω του τεράστιου αριθμού μαθητών και πολιτισμών που εμπλέκονται.

Η ηλικία και το αναπτυξιακό στάδιο των μαθητών παίζουν επίσης ρόλο στη συχνότητα των συγκρούσεων. Τα μικρότερα παιδιά μπορεί να βιώσουν τις συγκρούσεις διαφορετικά από τους έφηβους. Η κατανόηση των πτυχών των συγκρούσεων που σχετίζονται με την ηλικία είναι ζωτικής σημασίας για την αποτελεσματική αντιμετώπισή τους (Berry, 2008).

Οι διαφορές στη γλώσσα, τους πολιτισμούς, τις παραδόσεις και τις κοσμοθεωρίες μπορούν να προκαλέσουν αυτές τις συγκρούσεις. Οι εντάσεις μεταξύ των μαθητών μπορεί να προκύψουν από συγκρούσεις μεταξύ πολιτισμικών κανόνων και προσδοκιών. Παρεξηγήσεις και διαφωνίες μπορεί να προκύψουν από γλωσσικούς περιορισμούς. Τα εμπόδια επικοινωνίας μπορεί να δυσκολέψουν τους μαθητές που μιλούν διαφορετικές γλώσσες να συνεργαστούν, να ανταλλάξουν ιδέες και να δημιουργήσουν φιλίες.

Οι διαφωνίες σε πολυπολιτισμικές τάξεις μπορεί να ποικίλλουν σε ένταση από ήπιες διαφωνίες έως έξαλλους καυγάδες. Το είδος των θεμάτων που εξετάζονται, οι προσωπικότητες

που εμπλέκονται και η πολιτιστική προέλευση των μαθητών μπορούν όλα να επηρεάσουν το πόσο έντονη είναι μια σύγκρουση (Cohen , 2014).

Οι αναφορές περιστατικών που διατηρούνται από τα σχολεία μπορούν να παρέχουν ποσοτικά δεδομένα για την εμφάνιση συγκρούσεων. Αυτές οι αναφορές συνήθως περιλαμβάνουν λεπτομέρειες σχετικά με τη φύση της σύγκρουσης, τα εμπλεκόμενα μέρη, την τοποθεσία και τυχόν ενέργειες που έγιναν για επίλυση. Η ανάλυση αυτών των αναφορών βοηθά στον εντοπισμό κοινών ερεθισμάτων και προτύπων.

Οι εκπαιδευτικοί είναι συχνά σε προνομαϊκή θέση να παρατηρούν και να τεκμηριώνουν τις συγκρούσεις στην τάξη. Μπορούν να προσφέρουν πολύτιμες γνώσεις για τη συχνότητα των συγκρούσεων, τα άτομα που εμπλέκονται και το πλαίσιο στο οποίο συμβαίνουν οι συγκρούσεις. Οι παρατηρήσεις των δασκάλων μπορούν να συμπληρώσουν άλλες πηγές δεδομένων.

Η ανάλυση των προτύπων των συγκρούσεων στα πολυπολιτισμικά σχολεία περιλαμβάνει την κατηγοριοποίηση των τύπων των συγκρούσεων που συμβαίνουν. Αυτά μπορεί να περιλαμβάνουν πολιτισμικές συγκρούσεις που σχετίζονται με διαφορές στα έθιμα, τις παραδόσεις και τις κοσμοθεωρίες, γλωσσικές συγκρούσεις που προκύπτουν από εμπόδια επικοινωνίας, συγκρούσεις ακαδημαϊκού ανταγωνισμού-επίδοσης και διαπροσωπικές συγκρούσεις που οδηγούνται από συγκρούσεις προσωπικότητας ή διαφορές στις αξίες (Gay, 2018).

Ο εντοπισμός των πυροδοτήσεων και των υποκείμενων παραγόντων των συγκρούσεων είναι ζωτικής σημασίας. Αυτά μπορεί να περιλαμβάνουν παρεξηγήσεις, διακρίσεις, εκφοβισμό, ανταγωνισμό για ακαδημαϊκή επιτυχία, κοινωνικό αποκλεισμό ή πολιτισμική αναισθησία. Η ανάλυση προτύπων μπορεί να αποκαλύψει κοινούς παρονομαστές στις συγκρούσεις.

Η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο επιλύονται συνήθως οι συγκρούσεις στα πολυπολιτισμικά σχολεία είναι απαραίτητη. Τα σχολεία μπορούν να χρησιμοποιήσουν διάφορες μεθόδους επίλυσης, συμπεριλαμβανομένης της διαμεσολάβησης, της παροχής συμβουλών, πρακτικών δικαιοσύνης ή προγραμμάτων υποστήριξης από ομότιμους. Η εξέταση των τάσεων στις μεθόδους επίλυσης μπορεί να ρίξει φως στην αποτελεσματικότητά τους.

Πολλά εμπλεκόμενα στοιχεία, όπως ο αριθμός και η ποικιλομορφία του μαθητικού σώματος, οι ηλικίες και τα αναπτυξιακά στάδια των μαθητών και η ύπαρξη γλωσσικών εμποδίων, όλα έχουν αντίκτυπο στη συχνότητα των συγκρούσεων στα πολυπολιτισμικά σχολεία. Η δημιουργία ενός σχολικού κλίματος που προάγει την ειρηνική συνύπαρξη και την πολυπολιτισμική κατανόηση απαιτεί την ανάλυση προτύπων και τάσεων σχετικά με τα διάφορα είδη συγκρούσεων, τις αιτίες τους, τις υποκείμενες αιτίες τους και τους τρόπους διευθέτησής τους. Τα πολυπολιτισμικά σχολεία μπορούν να λάβουν προληπτικά μέτρα για την

επίλυση συγκρούσεων και να εγγυηθούν ότι κάθε μαθητής έχει μια θετική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαιδευτική εμπειρία γνωρίζοντας τα χαρακτηριστικά και τη συχνότητα των συγκρούσεων (Cohen, 2014).

Οι πολιτισμικές διαφορές περιλαμβάνουν διαφορετικά συστήματα πεποιθήσεων, θρησκευτικές πεποιθήσεις και πλαίσια αξιών. Οι μαθητές από διάφορα πολιτιστικά υπόβαθρα μπορεί να έχουν αντίθετες θρησκευτικές πεποιθήσεις ή ηθικές αξίες. Οι συγκρούσεις μπορεί να προκύψουν όταν αυτές οι διαφορές συγκρούονται, οδηγώντας σε παρεξηγήσεις ή διαφωνίες σχετικά με το τι θεωρείται αποδεκτό ή κατάλληλο. Τα στυλ επικοινωνίας μπορεί να διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των πολιτισμών. Ορισμένοι πολιτισμοί δίνουν έμφαση στην άμεση και διεκδικητική επικοινωνία, ενώ άλλοι προτιμούν έμμεσες και αρμονικές προσεγγίσεις. Αυτές οι διαφορές στα στυλ επικοινωνίας μπορεί να οδηγήσουν σε παρεξηγήσεις, παρερμηνείες και αντιληπτή αγένεια, πυροδοτώντας συγκρούσεις. Τα πολιτιστικά έθιμα και παραδόσεις αποτελούν συχνά ένα βαθύ μέρος της ταυτότητας ενός ατόμου. Συγκρούσεις μπορεί να προκύψουν όταν οι μαθητές δεν γνωρίζουν ή δεν έχουν ευαισθησία στα έθιμα των άλλων. Για παράδειγμα, ο προγραμματισμός σχολικών εκδηλώσεων ή εξετάσεων κατά τη διάρκεια σημαντικών πολιτιστικά αργιών μπορεί να αποτελέσει πηγή σύγκρουσης. Οι πολιτιστικοί κανόνες και οι προσδοκίες διαφέρουν μεταξύ των κοινωνιών. Οι μαθητές από διαφορετικά πολιτιστικά υπόβαθρα μπορεί να έχουν αντίθετες προσδοκίες σχετικά με τη συμπεριφορά, τον κώδικα ενδυμασίας, τους ρόλους των φύλων και πολλά άλλα. Όταν αυτά τα πρότυπα συγκρούονται μέσα στο σχολικό περιβάλλον, μπορεί να προκύψουν συγκρούσεις. Η γλώσσα είναι θεμελιώδης πτυχή του πολιτισμού και η γλωσσική ποικιλομορφία κυριαρχεί στα πολυπολιτισμικά σχολεία. Τα γλωσσικά εμπόδια μπορεί να οδηγήσουν σε κακή επικοινωνία και παρεξηγήσεις. Όταν οι μαθητές δυσκολεύονται να εκφραστούν ή να κατανοήσουν τους άλλους λόγω γλωσσικών διαφορών, μπορεί να προκύψουν συγκρούσεις. Τα στερεότυπα είναι προκατειλημμένες αντιλήψεις ή γενικεύσεις για άτομα ή ομάδες με βάση το πολιτισμικό τους υπόβαθρο. Τα στερεότυπα συχνά υπεραπλουστεύουν και παραποιούν την πολυπλοκότητα μιας κουλτούρας. Όταν οι μαθητές έχουν στερεότυπα ο ένας για τον άλλον, αυτές οι προκαταλήψεις μπορεί να οδηγήσουν σε συγκρούσεις (Johnson et al, 2014).

Οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα μπορούν να συμβάλουν στις αντιλήψεις απειλής ή φόβου. Όταν οι μαθητές αντιλαμβάνονται τους άλλους ως απειλή που βασίζεται σε πολιτισμικά στερεότυπα, οι συγκρούσεις μπορεί να κλιμακωθούν. Για παράδειγμα, τα αρνητικά στερεότυπα για μια συγκεκριμένη κουλτούρα μπορεί να οδηγήσουν σε άδικη καχυποψία και εχθρότητα.

Οι διακρίσεις και οι προκαταλήψεις που βασίζονται σε πολιτισμικές διαφορές αποτελούν σημαντικές πηγές σύγκρουσης. Η μεροληπτική συμπεριφορά, όπως φυλετικές ή

εθνοτικές συκοφαντίες, άνιση μεταχείριση ή αποκλεισμός, μπορεί να οδηγήσει σε έντονες συγκρούσεις και μπορεί να οδηγήσει σε επίσημες καταγγελίες ή πειθαρχικές ενέργειες. Η μεροληψία επιβεβαίωσης είναι η τάση αναζήτησης, ερμηνείας και απομνημόνευσης πληροφοριών που επιβεβαιώνουν προϋπάρχουσες πεποιθήσεις ή στερεότυπα. Οι μαθητές μπορεί επιλεκτικά να επικεντρωθούν σε περιστατικά που φαίνεται να επιβεβαιώνουν τις πολιτισμικές τους προκαταλήψεις, αγνοώντας τα στοιχεία για το αντίθετο. Αυτή η επιλεκτική αντίληψη μπορεί να τροφοδοτήσει συγκρούσεις. Το πολιτιστικό υπόβαθρο των μαθητών παίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των συγκρούσεων. Τα πολυπολιτισμικά σχολεία συνήθως εγγράφουν μαθητές από διαφορετικά πολιτιστικά υπόβαθρα, τα οποία μπορεί να περιλαμβάνουν διαφορετικές εθνότητες, γλώσσες, θρησκείες και παραδόσεις. Οι συγκρούσεις μπορεί να προκύψουν από πολιτισμικές παρεξηγήσεις, στερεότυπα ή προκαταλήψεις (Kim, 2001).

Η ηλικία και τα αναπτυξιακά στάδια των μαθητών είναι σημαντικοί δημογραφικοί παράγοντες. Τα μικρότερα παιδιά μπορεί να βιώσουν τις συγκρούσεις διαφορετικά από τους έφηβους. Τα είδη των συγκρούσεων, οι αιτίες τους και ο τρόπος επίλυσής τους μπορεί να διαφέρουν ανάλογα με το αναπτυξιακό στάδιο των μαθητών που συμμετέχουν. Η γλωσσική επάρκεια είναι βασικός δημογραφικός παράγοντας στα πολυπολιτισμικά σχολεία. Οι μαθητές που δεν ομιλούν τη γλώσσα του σχολείου μπορεί να αντιμετωπίσουν συγκρούσεις που σχετίζονται με τη γλώσσα, επικοινωνιακές προκλήσεις ή αισθήματα αποκλεισμού. Τα επίπεδα γλωσσικής επάρκειας μπορούν να επηρεάσουν τη σοβαρότητα και τη φύση των συγκρούσεων.

Η κοινωνικοοικονομική κατάσταση μπορεί επίσης να επηρεάσει τις συγκρούσεις. Οι μαθητές από διαφορετικά κοινωνικοοικονομικά υπόβαθρα μπορεί να έχουν διαφορετική πρόσβαση σε πόρους, ευκαιρίες και συστήματα υποστήριξης. Συγκρούσεις που σχετίζονται με την ανισότητα, τον ανταγωνισμό ή τις ανισότητες πόρων μπορεί να προκύψουν μεταξύ μαθητών με διαφορετικό κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο.

Οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή αναπηρίες αποτελούν μια άλλη δημογραφική ομάδα. Μπορεί να προκύψουν συγκρούσεις όταν το σχολείο δεν παρέχει επαρκή υποστήριξη, καταλύματα ή εκπαιδευτικές πρακτικές χωρίς αποκλεισμούς για αυτούς τους μαθητές. Η κατανόηση των ειδικών αναγκών αυτού του δημογραφικού είναι απαραίτητη για την αντιμετώπιση των συγκρούσεων (Kivimaki et al, 2003).

4.2 Ο ρόλος του σχολικού πλαισίου στις συγκρούσεις

Οι σχολικές πολιτικές και πρακτικές μπορούν είτε να επιδεινώσουν είτε να μετριάσουν τις συγκρούσεις. Οι πολιτικές που σχετίζονται με τη διαφορετικότητα, την ένταξη και την καταπολέμηση του εκφοβισμού είναι απαραίτητες για τη δημιουργία ενός θετικού σχολικού περιβάλλοντος. Οι ασυνέπειες ή οι ανεπάρκειες στις πολιτικές μπορούν να συμβάλουν σε συγκρούσεις. Το επίπεδο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης σε ένα σχολείο είναι κρίσιμος παράγοντας στη διαμόρφωση των συγκρούσεων. Τα σχολεία που προωθούν ενεργά τη διαπολιτισμική εκπαίδευση μέσω εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, εκστρατειών ευαισθητοποίησης και προγραμμάτων πολιτιστικών ανταλλαγών είναι πιο πιθανό να ενθαρρύνουν την κατανόηση και να μειώσουν τις συγκρούσεις.

Επιπρόσθετα, η σύνθεση του διδακτικού και του σώματος του προσωπικού μπορεί να επηρεάσει τις συγκρούσεις. Ένα ποικίλο διδακτικό προσωπικό που αντικατοπτρίζει τον μαθητικό πληθυσμό μπορεί να χρησιμεύσει ως πρότυπα για τους μαθητές. Η πολιτιστική ικανότητα και η ευαισθησία των εκπαιδευτικών σε διαφορετικές ανάγκες των μαθητών είναι ζωτικής σημασίας για τη διαμόρφωση του σχολικού περιβάλλοντος. Το φυσικό περιβάλλον του σχολείου, συμπεριλαμβανομένης της διάταξης των τάξεων και των κοινόχρηστων χώρων, μπορεί να επηρεάσει τις συγκρούσεις. Τα σχολεία που παρέχουν χώρους στους μαθητές να αλληλεπιδρούν, να συνεργάζονται και να συμμετέχουν σε διαπολιτισμικές δραστηριότητες δημιουργούν ευκαιρίες για κατανόηση και μείωση των συγκρούσεων. Οι στρατηγικές ηγεσίας και επίλυσης συγκρούσεων που εφαρμόζονται από τους διευθυντές και τους δασκάλους των σχολείων είναι κρίσιμες. Η αποτελεσματική ηγεσία που δίνει προτεραιότητα στην επίλυση συγκρούσεων, τη διαμεσολάβηση και μια προσέγγιση μηδενικής ανοχής στις διακρίσεις μπορεί να καλλιεργήσει μια κουλτούρα σεβασμού και αρμονίας (Noddings, 2013).

Η αντιμετώπιση συγκρούσεων που έχουν τις ρίζες τους σε πολιτισμικούς παράγοντες απαιτεί μια πολύπλευρη προσέγγιση. Τα σχολεία θα πρέπει να προωθούν τη διαπολιτισμική εκπαίδευση που προάγει την κατανόηση και το σεβασμό της πολιτισμικής πολυμορφίας. Τα προγράμματα επίλυσης συγκρούσεων θα πρέπει να αντιμετωπίζουν τις μοναδικές προκλήσεις που θέτουν οι πολιτισμικές συγκρούσεις, προσφέροντας στρατηγικές για την αποδόμηση των στερεοτύπων, την πρόκληση προκαταλήψεων και τη διευκόλυνση του ανοιχτού διαλόγου μεταξύ των μαθητών.

Στις πολυπολιτισμικές τάξεις, οι προκαταλήψεις και οι πολιτισμικές διαφορές είναι κύριες πηγές σύγκρουσης. Η δημιουργία ενός φιλόξενου και ειρηνικού περιβάλλοντος μάθησης απαιτεί την κατανόηση των περίπλοκων αλληλεπιδράσεων μεταξύ πολιτισμικών επιρροών και συγκρούσεων. Μέσω μαθημάτων επίλυσης συγκρούσεων, διαπολιτισμικής

εκπαίδευσης και αφοσίωσης στην οικοδόμηση αμοιβαίου σεβασμού και κατανόησης μεταξύ των μαθητών από διαφορετικά πολιτισμικά υπόβαθρα, τα σχολεία θα πρέπει να αντιμετωπίσουν αυτές τις ανησυχίες (Resh, 2013).

4.3 Επιπτώσεις στις συγκρούσεις

Οι πολιτισμικές διαφορές, τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις μπορούν να κλιμακώσουν φαινομενικά μικρές διαφωνίες σε σημαντικές συγκρούσεις. Για παράδειγμα, μια παρεξήγηση λόγω πολιτισμικών διαφορών στα στυλ επικοινωνίας μπορεί να οδηγήσει σε απογοήτευση, η οποία μπορεί να κλιμακωθεί σε πλήρη σύγκρουση. Οι συγκρούσεις που έχουν τις ρίζες τους σε πολιτισμικούς παράγοντες μπορεί να έχουν βαθύ συναισθηματικό και ψυχολογικό αντίκτυπο στους μαθητές. Μπορεί να βιώσουν στρες, άγχος, κατάθλιψη και αίσθημα αποκλεισμού. Οι συγκρούσεις που τροφοδοτούνται από πολιτισμικές διαφορές μπορεί να οδηγήσουν σε διαρκή συναισθηματικό τραύμα.

Οι συγκρούσεις στα πολυπολιτισμικά σχολεία μπορεί να εμποδίσουν την ικανότητα των μαθητών να μαθαίνουν και να αλληλεπιδρούν κοινωνικά. Όταν οι μαθητές είναι απασχολημένοι με συγκρούσεις ή συναισθηματική δυσφορία, η εστίασή τους στους ακαδημαϊκούς στόχους και στις κοινωνικές σχέσεις μπορεί να τεθεί σε κίνδυνο.

Το σχολικό περιβάλλον και οι κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες είναι ιδιαίτερα σημαντικοί για να επηρεάσουν τον τρόπο με τον οποίο προκύπτουν, κλιμακώνονται και επιλύονται οι συγκρούσεις. Σε αυτή την ενότητα, θα διερευνήσουμε την επίδραση του σχολικού περιβάλλοντος και των κοινωνικοοικονομικών παραγόντων στις συγκρούσεις στα πολυπολιτισμικά σχολεία.

Οι διαφορές στα στυλ επικοινωνίας μπορεί να εμποδίσουν την αποτελεσματική επικοινωνία. Μερικοί μαθητές μπορεί να έχουν δυναμικό και άμεσο στυλ επικοινωνίας, ενώ άλλοι μπορεί να χρησιμοποιούν έμμεσες και αρμονικές προσεγγίσεις. Οι συγκρούσεις μπορεί να προκύψουν όταν οι μαθητές αντιλαμβάνονται το στυλ επικοινωνίας των άλλων ως αγενές, ασεβές ή συγκρουσιακό (Well, 2012).

Τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις που σχετίζονται με το πολιτισμικό υπόβαθρο μπορούν να επηρεάσουν τον τρόπο με τον οποίο οι μαθητές επικοινωνούν μεταξύ τους. Οι μαθητές μπορεί να έχουν προκαταλήψεις σχετικά με τα στυλ επικοινωνίας, τη νοημοσύνη ή τις ικανότητες ατόμων από διαφορετικούς πολιτισμούς. Αυτές οι προκαταλήψεις μπορεί να οδηγήσουν σε διακρίσεις ή αποκλεισμό στην επικοινωνία, τροφοδοτώντας περαιτέρω τις συγκρούσεις.

Οι συγκρούσεις που επηρεάζονται από διαπροσωπικούς παράγοντες μπορεί να έχουν βαθύ συναισθηματικό και ψυχολογικό αντίκτυπο στους μαθητές. Οι μαθητές που βιώνουν αποκλεισμό, πίεση από συνομηλίκους ή επιθετική επικοινωνία μπορεί να υποφέρουν από στρες, άγχος, κατάθλιψη και αισθήματα απομόνωσης.

Οι διαπροσωπικές συγκρούσεις διαταράσσουν την κοινωνική δυναμική μέσα στα πολυπολιτισμικά σχολεία. Μπορούν να εμποδίσουν τις θετικές κοινωνικές αλληλεπιδράσεις, να κατακερματίσουν ομάδες συνομηλίκων και να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον έντασης και διχασμού μεταξύ των μαθητών.

Οι συγκρούσεις στις πολυπολιτισμικές τάξεις διαμορφώνονται σε μεγάλο βαθμό από διαπροσωπικούς παράγοντες, όπως οι σχέσεις με τους συνομηλίκους και οι διαταραχές της επικοινωνίας. Η επιρροή των συνομηλίκων, οι κοινωνικές ιεραρχίες και οι σχέσεις συνομηλίκων έχουν τη δυνατότητα είτε να προωθήσουν την ειρηνική επίλυση των συγκρούσεων είτε να τις επιδεινώσουν. Διαταραχές στην επικοινωνία, όπως γλωσσικά εμπόδια, κακή ανάγνωση πολιτισμικών ενδείξεων, κακές τεχνικές επικοινωνίας, προκαταλήψεις και ανεπαρκείς ικανότητες επίλυσης συγκρούσεων, συμβάλλουν σημαντικά στις διαφωνίες. Αυτές οι βλάβες μπορεί να οδηγήσουν σε συναισθηματική και ψυχολογική δυσφορία, κακές επικοινωνίες και άλυτες διαφορές (Verkuyten, 2012).

Η προώθηση προγραμμάτων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και επίλυσης συγκρούσεων που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα τις δυσκολίες που παρουσιάζουν οι σχέσεις με τους συνομηλίκους και οι διαταραχές της επικοινωνίας είναι ζωτικής σημασίας για την αντιμετώπιση διαφορών που έχουν τις ρίζες τους σε διαπροσωπικές μεταβλητές. Αντιμετωπίζοντας ενεργά αυτούς τους παράγοντες, τα σχολεία μπορούν να μειώσουν τις συγκρούσεις και να δημιουργήσουν ένα θετικό, χωρίς αποκλεισμούς και αρμονικό περιβάλλον μάθησης για όλους τους μαθητές.

Ευρεία επίδραση προκύπτουν από συγκρούσεις στα πολυπολιτισμικά σχολεία, που επηρεάζουν όχι μόνο τους μεμονωμένους μαθητές αλλά και την κουλτούρα και τη γενική λειτουργία του σχολείου. Είναι σημαντικό να κατανοήσουμε αυτές τις προεκτάσεις προκειμένου να εφαρμόσουμε αποτελεσματικές τεχνικές επίλυσης συγκρούσεων και να δημιουργήσουμε ένα ειρηνικό, φιλόξενο περιβάλλον μάθησης. Αυτή η ενότητα θα εξετάσει τις επιπτώσεις των συγκρούσεων στην κοινωνική, συναισθηματική και ακαδημαϊκή ανάπτυξη των μαθητών καθώς και τις επιπτώσεις στο κλίμα και τις λειτουργίες του σχολείου.

Το φυσικό περιβάλλον ενός σχολείου μπορεί να έχει σημαντικό αντίκτυπο στις συγκρούσεις. Παράγοντες όπως η διάταξη της τάξης, οι κοινόχρηστοι χώροι και η διαθεσιμότητα χώρων για αλληλεπίδραση των μαθητών μπορούν να διαμορφώσουν την

κοινωνική τους δυναμική. Ένα καλά σχεδιασμένο σχολείο που προωθεί θετικές κοινωνικές αλληλεπιδράσεις μπορεί να βοηθήσει στη μείωση των συγκρούσεων (Wang, 2010).

Το πολιτιστικό κλίμα του σχολείου, συμπεριλαμβανομένων των αξιών και των κανόνων που προωθούνται, μπορεί να επηρεάσει τις συγκρούσεις. Ένα σχολείο που προωθεί ενεργά τη συμπερίληψη, την ανεκτικότητα και τον σεβασμό για τη διαφορετικότητα δημιουργεί ένα περιβάλλον όπου οι συγκρούσεις είναι λιγότερο πιθανό να κλιμακωθούν. Αντίθετα, ένα σχολείο που αποτυγχάνει να αντιμετωπίσει την πολιτιστική αναισθησία μπορεί να συμβάλει ακούσια σε συγκρούσεις.

Η ηγεσία και οι διοικητικές πρακτικές μέσα σε ένα σχολείο έχουν επιρροή στη διαμόρφωση του σχολικού περιβάλλοντος. Η αποτελεσματική ηγεσία που δίνει προτεραιότητα στην επίλυση συγκρούσεων, τη διαμεσολάβηση και μια προσέγγιση μηδενικής ανοχής στις διακρίσεις μπορεί να καλλιεργήσει μια κουλτούρα σεβασμού και αρμονίας. Αντίθετα, η κακή ηγεσία μπορεί να επιτρέψει στις συγκρούσεις να επιμείνουν και να κλιμακωθούν.

Οι αλληλεπιδράσεις και τα προγράμματα που ενθαρρύνουν ενεργά τους μαθητές να εμπλακούν με συνομηλίκους από διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο μπορούν να μειώσουν τις συγκρούσεις. Τα σχολεία που οργανώνουν προγράμματα πολιτιστικών ανταλλαγών, διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και εκστρατείες ευαισθητοποίησης μπορούν να ενισχύσουν την κατανόηση και τη διαπολιτισμική αποδοχή.

Οι κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά τις συγκρούσεις στα πολυπολιτισμικά σχολεία. Οι μαθητές που προέρχονται από διαφορετικά κοινωνικοοικονομικά υπόβαθρα μπορεί να έχουν εντελώς διαφορετική πρόσβαση σε πόρους, ευκαιρίες και συστήματα υποστήριξης. Συγκρούσεις που σχετίζονται με την ανισότητα, τον ανταγωνισμό ή τις ανισότητες πόρων μπορεί να προκύψουν μεταξύ μαθητών με διαφορετικό κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο.

Οι ανισότητες πόρων, όπως οι διαφορές στην πρόσβαση σε εκπαιδευτικό υλικό, οι εξωσχολικές δραστηριότητες και η τεχνολογία, μπορεί να οδηγήσουν σε συγκρούσεις. Οι μαθητές που αντιλαμβάνονται την ανισότητα στην κατανομή των πόρων μπορεί να βιώσουν αισθήματα δυσαρέσκειας ή απογοήτευσης, τα οποία μπορεί να συμβάλουν σε συγκρούσεις (Yeung et al, 2013).

Σε ορισμένα πολυπολιτισμικά σχολεία, οι μαθητές μπορεί να αυτοδιαχωρίζονται με βάση κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες. Ο κοινωνικοοικονομικός διαχωρισμός μπορεί να δημιουργήσει την αίσθηση του «εμείς εναντίον τους» και να συμβάλει σε συγκρούσεις. Η κατανόηση της δυναμικής των κοινωνικοοικονομικών διαχωρισμών είναι απαραίτητη για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των συγκρούσεων.

Η συμμετοχή των γονέων στη σχολική κοινότητα είναι ένας κοινωνικοοικονομικός παράγοντας που μπορεί να επηρεάσει τις συγκρούσεις. Οι γονείς που συμμετέχουν ενεργά στο σχολείο μπορούν να διαδραματίσουν ρόλο στην καλλιέργεια θετικών σχέσεων μεταξύ των μαθητών. Αντίθετα, η έλλειψη γονικής συμμετοχής μπορεί να εμποδίσει τις προσπάθειες επίλυσης συγκρούσεων.

Οι συγκρούσεις που προκύπτουν από κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες μπορεί να εμποδίσουν την ικανότητα των μαθητών να μαθαίνουν και να αλληλεπιδρούν κοινωνικά. Οι μαθητές που αισθάνονται περιθωριοποιημένοι ή αποκλεισμένοι λόγω κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων μπορεί να βιώσουν συναισθηματική δυσφορία και απομόνωση, θέτοντας σε κίνδυνο την ακαδημαϊκή και κοινωνική τους ευημερία.

Συμπερασματικά, οι συγκρούσεις στα πολυπολιτισμικά σχολεία επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από περιβαλλοντικούς παράγοντες, όπως το σχολικό περιβάλλον και οι κοινωνικοοικονομικές εκτιμήσεις. Η δυναμική των συγκρούσεων διαμορφώνεται από διάφορους παράγοντες, όπως το φυσικό περιβάλλον, η πολιτιστική ατμόσφαιρα του σχολείου, το στυλ ηγεσίας και διοίκησης, τα δίκτυα συνομηλίκων, η σύνθεση του προσωπικού και των δασκάλων και οι αλληλεπιδράσεις και οι δραστηριότητες. Οι πολιτικές ένταξης, τα υποστηρικτικά πολιτισμικά πρότυπα και η ικανή ηγεσία μπορούν να καλλιεργήσουν μια ειρηνική σχολική ατμόσφαιρα που μειώνει τον κίνδυνο σύγκρουσης. Οι συγκρούσεις που βασίζονται σε ανισότητες πόρων και κοινωνικές διαιρέσεις επηρεάζονται από κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες, όπως η επιρροή των συνομηλίκων, η συμμετοχή των γονέων, ο κοινωνικοοικονομικός διαχωρισμός και η κοινωνικοοικονομική κατάσταση. Η κοινωνική και πνευματική ευημερία των μαθητών μπορεί να παρεμποδιστεί από αυτές τις διαμάχες. Η προώθηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και των προγραμμάτων επίλυσης συγκρούσεων που αντιμετωπίζουν τις ιδιαίτερες δυσκολίες που παρουσιάζουν αυτά τα στοιχεία είναι απαραίτητη για την αντιμετώπιση διαφορών που έχουν τις ρίζες τους σε περιβαλλοντικά ζητήματα. Αντιμετωπίζοντας ενεργά τους περιβαλλοντικούς παράγοντες, τα σχολεία μπορούν να μειώσουν τις συγκρούσεις και να δημιουργήσουν ένα θετικό, χωρίς αποκλεισμούς και αρμονικό περιβάλλον μάθησης για όλους τους μαθητές (Yukl, 2010).

4.4 Επιπτώσεις στους μαθητές

Οι συγκρούσεις στα πολυπολιτισμικά σχολεία μπορεί να διαταράξουν τη μαθησιακή διαδικασία. Όταν οι μαθητές είναι απασχολημένοι με συγκρούσεις, μπορεί να δυσκολεύονται να συγκεντρωθούν, να ασχοληθούν με το πρόγραμμα σπουδών ή να ολοκληρώσουν εργασίες.

Αυτή η διαταραχή μπορεί να επηρεάσει αρνητικά τις ακαδημαϊκές τους επιδόσεις. Οι μαθητές που εμπλέκονται σε συγκρούσεις μπορεί να παρουσιάσουν πτώση στα ακαδημαϊκά επιτεύγματα. Η συναισθηματική δυσφορία, το στρες και το άγχος που προκύπτουν από συγκρούσεις μπορεί να εμποδίσουν την ικανότητά τους να αποδίδουν καλά σε τεστ, έργα και εργασίες για το σπίτι. Οι συγκρούσεις στα πολυπολιτισμικά σχολεία μπορεί να προκαλέσουν σημαντική ψυχολογική δυσφορία. Οι μαθητές μπορεί να βιώσουν φόβο, άγχος, κατάθλιψη και μια σειρά αρνητικών συναισθημάτων ως αποτέλεσμα συγκρούσεων. Το συναισθηματικό τίμημα μπορεί να έχει μακροχρόνιες επιπτώσεις στην ευημερία τους.

Οι μαθητές που εμπλέκονται σε συγκρούσεις μπορεί να αισθάνονται απομονωμένοι και κοινωνικά αποσυνδεδεμένοι. Αυτή η αίσθηση της απομόνωσης μπορεί να επιδεινώσει τη συναισθηματική δυσφορία, καθώς οι μαθητές μπορεί να μην έχουν την κοινωνική υποστήριξη και τις φιλίες που χρειάζονται για να αντιμετωπίσουν τις συγκρούσεις. Οι συνεχιζόμενες συγκρούσεις μπορεί να οδηγήσουν σε διακοπή φιλιών, διαχωρισμούς σε ομάδες συνομηλίκων και τεταμένο κλίμα στο κοινωνικό περιβάλλον. Οι μαθητές μπορεί να δυσκολεύονται να δημιουργήσουν θετικές και χωρίς αποκλεισμούς σχέσεις (Noddings, 2013).

4.5 Επιπτώσεις στη λειτουργία του σχολείου

Οι συγκρούσεις απαιτούν συχνά την προσοχή των εκπαιδευτικών και του προσωπικού του σχολείου. Οι δάσκαλοι μπορεί να χρειαστεί να μεσολαβήσουν σε συγκρούσεις, να παρέχουν συναισθηματική υποστήριξη ή να αντιμετωπίσουν ζητήματα πειθαρχίας. Αυτό αποσπά την προσοχή τους από τη διδασκαλία, επηρεάζοντας δυνητικά τη συνολική ποιότητα της εκπαίδευσης.

Η επίλυση των συγκρούσεων απαιτεί την κατανομή χρόνου και πόρων. Τα σχολεία μπορεί να χρειαστεί να επενδύσουν σε προγράμματα επίλυσης συγκρούσεων, διαμεσολάβηση, παροχή συμβουλών και πειθαρχικές ενέργειες. Αυτές οι προσπάθειες καταναλώνουν πόρους που θα μπορούσαν να κατευθυνθούν προς εκπαιδευτικά προγράμματα. Οι συγκρούσεις μπορούν να δημιουργήσουν μια τεταμένη και ενοχλητική ατμόσφαιρα στην τάξη. Όταν οι συγκρούσεις κλιμακώνονται, μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά τη συνολική δυναμική της τάξης, καθιστώντας πιο δύσκολο για τους μαθητές να επικεντρωθούν στις σπουδές τους.

Οι διάχυτες συγκρούσεις μπορούν να διαβρώσουν την εμπιστοσύνη στη σχολική κοινότητα. Οι μαθητές μπορεί να χάσουν την εμπιστοσύνη τους στους συμμαθητές τους, τους δασκάλους και την ικανότητα του σχολείου να δημιουργήσει ένα ασφαλές και χωρίς αποκλεισμούς περιβάλλον. Αυτή η διάβρωση της εμπιστοσύνης μπορεί να οδηγήσει σε μια

αρνητική σχολική κουλτούρα. Όταν οι συγκρούσεις επιμένουν χωρίς αποτελεσματική επίλυση, μπορούν να ομαλοποιήσουν τη σύγκρουση μέσα στην κουλτούρα του σχολείου. Οι μαθητές μπορεί να αποδεχτούν τις συγκρούσεις ως τακτικό μέρος της σχολικής τους εμπειρίας, δικαιώνοντας περαιτέρω μια κουλτούρα διχόνοιας. Οι συγκρούσεις μπορεί να εμποδίσουν την ικανότητα του σχολείου να δημιουργήσει ένα περιβάλλον χωρίς αποκλεισμούς. Οι μαθητές μπορεί να αντιληφθούν το σχολείο ως ένα μη φιλόξενο μέρος, όπου οι πολιτισμικές διαφορές δεν εκτιμώνται και δεν γίνονται σεβαστές (Kivimaki et al, 2003).

Η εφαρμογή αποτελεσματικών στρατηγικών επίλυσης συγκρούσεων στο σχολικό περιβάλλον είναι ζωτικής σημασίας. Αυτό περιλαμβάνει προγράμματα διαμεσολάβησης, πρωτοβουλίες υποστήριξης ομότιμων και πρακτικές αποκαταστατικής δικαιοσύνης που αντιμετωπίζουν τις βαθύτερες αιτίες των συγκρούσεων και προωθούν λύσεις που ωφελούν όλα τα εμπλεκόμενα μέρη.

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση πρέπει να αποτελεί θεμελιώδες μέρος του προγράμματος σπουδών του σχολείου. Στοχεύει στην προώθηση της πολιτιστικής συνείδησης, της ανεκτικότητας και της διαπολιτισμικής κατανόησης. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση βοηθά τους μαθητές να αναπτύξουν τις δεξιότητες που απαιτούνται για την πλοήγηση στις συγκρούσεις και τη δημιουργία θετικών σχέσεων με συνομηλίκους από διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο.

Οι επιπτώσεις των συγκρούσεων στις πολυπολιτισμικές τάξεις είναι εκτεταμένες. Εμποδίζουν την ικανότητα των παιδιών να ενσωματωθούν σε μια συνεκτική κοινότητα επηρεάζοντας αρνητικά την κοινωνική τους ανάπτυξη, την ψυχική υγεία και τα ακαδημαϊκά τους επιτεύγματα. Το μαθησιακό περιβάλλον στο σχολείο διαταράσσεται από συγκρούσεις, οι οποίες επηρεάζουν το κλίμα της τάξης, την εστίαση του δασκάλου και τους διαθέσιμους πόρους. Επιπλέον, έχουν μακροχρόνιο αντίκτυπο στην κουλτούρα του σχολείου υπονομεύοντας τη διαφορετικότητα, ομαλοποιώντας τις συγκρούσεις και καταστρέφοντας την εμπιστοσύνη (Martinez-Otoro, 2001).

Τα σχολεία πρέπει να προωθήσουν τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και να εφαρμόσουν αποτελεσματικές τεχνικές επίλυσης συγκρούσεων προκειμένου να μετριάσουν αυτές τις επιπτώσεις. Αυτές οι πρωτοβουλίες μπορούν να μειώσουν τα αποτελέσματα των αντιπαραθέσεων, να ενισχύσουν την αρμονία στην τάξη και να ενθαρρύνουν την αποδοχή και την κατανόηση μεταξύ των μαθητών από διαφορετικά υπόβαθρα.

4.6 Ο ρόλος των σχολικών ηγετών στη διαχείριση συγκρούσεων

Οι διευθυντές σχολείων είναι απαραίτητοι για τον χειρισμό προβλημάτων σε πολυπολιτισμικές τάξεις. Για να δημιουργήσουν μια φιλόξενη και ειρηνική ατμόσφαιρα μάθησης, πρέπει να διαθέτουν ισχυρές ηγετικές ιδιότητες, ικανότητα αποτελεσματικής επικοινωνίας και διαμεσολάβησης και κατανόηση των επιτυχημένων τεχνικών επίλυσης συγκρούσεων.

Οι αποτελεσματικοί σχολικοί ηγέτες πρέπει να διαθέτουν πολιτιστική ικανότητα, η οποία περιλαμβάνει την κατανόηση, την εκτίμηση και το σεβασμό του διαφορετικού πολιτισμικού υπόβαθρου των μαθητών. Θα πρέπει να γνωρίζουν τους πολιτισμούς που εκπροσωπούνται στο σχολείο τους και να γνωρίζουν πιθανές πηγές πολιτιστικών συγκρούσεων. Η πολιτιστική ικανότητα επιτρέπει στους ηγέτες να καλλιεργούν την αίσθηση του ανήκειν και την αποδοχή μεταξύ των μαθητών.

Η ενσυναίσθηση και η συναισθηματική νοημοσύνη είναι ζωτικής σημασίας ηγετικές δεξιότητες για τη διαχείριση συγκρούσεων. Οι ηγέτες του σχολείου πρέπει να είναι σε θέση να αντιλαμβάνονται τις εμπειρίες και τα συναισθήματα των μαθητών που εμπλέκονται σε συγκρούσεις. Επιδεικνύοντας ενσυναίσθηση, οι ηγέτες μπορούν να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον υποστήριξης και φροντίδας, διευκολύνοντας τους μαθητές να τους προσεγγίσουν με τις ανησυχίες τους (Resh, 2013).

Η ενεργητική ακρόαση είναι μια θεμελιώδης ηγετική ικανότητα που περιλαμβάνει την πλήρη προσοχή στον ομιλητή, την υποβολή διευκρινιστικών ερωτήσεων και την επίδειξη γνήσιου ενδιαφέροντος για την προοπτική του. Οι διευθυντές των σχολείων θα πρέπει να ακούν ενεργά τους μαθητές, τους γονείς και το προσωπικό για να κατανοήσουν πλήρως τις λεπτομέρειες της σύγκρουσης, τα υποκείμενα ζητήματα και τα συναισθήματα που εμπλέκονται.

Οι ηγέτες των σχολείων κατέχουν θέση εξουσίας και επιρροής στη σχολική κοινότητα. Η εμπλοκή τους στη διαμεσολάβηση συγκρούσεων στέλνει ένα σαφές μήνυμα ότι οι συγκρούσεις λαμβάνονται σοβαρά υπόψη και ότι οι λύσεις θα είναι άμεσες και δίκαιες. Οι μαθητές, οι γονείς και το προσωπικό συχνά βλέπουν τους σχολικούς ηγέτες ως αξιόπιστα πρόσωπα, γεγονός που τους καθιστά αποτελεσματικούς μεσολαβητές. Οι ηγέτες των σχολείων αναμένεται να παραμείνουν ουδέτεροι και αμερόληπτοι όταν μεσολαβούν σε συγκρούσεις. Η θέση τους, τους επιτρέπει να αντιμετωπίζουν τις συγκρούσεις χωρίς προκαταλήψεις ή ευνοιοκρατία. Αυτή η ουδετερότητα ενισχύει την εμπιστοσύνη μεταξύ των μερών που εμπλέκονται στη σύγκρουση και διασφαλίζει ότι η διαδικασία διαμεσολάβησης είναι δίκαιη (Smith, 2003).

Οι ηγέτες των σχολείων διαδραματίζουν προληπτικό ρόλο στην πρόληψη των συγκρούσεων δημιουργώντας μια σχολική κουλτούρα που εκτιμά την ανοιχτή επικοινωνία, τη συμπερίληψη και το σεβασμό στη διαφορετικότητα. Όταν προκύπτουν συγκρούσεις, οι ηγέτες μπορούν να επέμβουν άμεσα για να αποτρέψουν την κλιμάκωσή τους. Αντιμετωπίζοντας τις συγκρούσεις σε πρώιμο στάδιο, οι ηγέτες μειώνουν την πιθανότητα παρατεταμένων διαφωνιών. Οι ηγέτες των σχολείων λειτουργούν ως πρότυπα για τους μαθητές. Όταν οι ηγέτες συμμετέχουν σε αποτελεσματική διαμεσολάβηση συγκρούσεων, αποτελούν παράδειγμα ειρηνικής επίλυσης και εποικοδομητικής επικοινωνίας. Οι μαθητές παρατηρούν πώς οι συγκρούσεις μπορούν να επιλυθούν με σεβασμό και μαθαίνουν πολύτιμες δεξιότητες επίλυσης συγκρούσεων παρακολουθώντας αυτές τις διαδικασίες. Στα πολυπολιτισμικά σχολεία, η πολιτιστική ικανότητα είναι ζωτικής σημασίας για τη διαμεσολάβηση συγκρούσεων. Οι διευθυντές σχολείων μπορούν να χρησιμοποιήσουν την κατανόησή τους για διαφορετικά πολιτιστικά υπόβαθρα με σκοπό να καθοδηγήσουν τις συζητήσεις και να αντιμετωπίσουν πιθανές πολιτιστικές παρεξηγήσεις. Αυτή η πολιτισμική ευαισθησία διασφαλίζει ότι οι προσπάθειες διαμεσολάβησης είναι πολιτισμικά ενημερωμένες και ευαίσθητες στις ανάγκες όλων των μερών (Well, 2012).

Η ηγεσία απαιτεί ισχυρές δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων και λήψης αποφάσεων. Οι διευθυντές σχολείων θα πρέπει να είναι ικανοί στην ανάλυση των συγκρούσεων, στον εντοπισμό των βαθύτερων αιτιών και στην επινόηση αποτελεσματικών λύσεων. Οι αποφάσεις τους πρέπει να είναι δίκαιες και να ευθυγραμμίζονται με τις αξίες του σχολείου για ένταξη και σεβασμό στη διαφορετικότητα. Ο μετασχηματισμός της σύγκρουσης είναι μια ηγετική ικανότητα που υπερβαίνει την επίλυση συγκρούσεων στην ουσιαστική αλλαγή του τρόπου με τον οποίο τα άτομα και οι ομάδες αλληλεπιδρούν μεταξύ τους. Οι ηγέτες των σχολείων θα πρέπει να στοχεύουν στον μετασχηματισμό των συγκρούσεων αντιμετωπίζοντας τις βαθύτερες αιτίες των συγκρούσεων και καλλιεργώντας μια κουλτούρα ανοιχτής επικοινωνίας, ενσυναίσθησης και συνεργασίας.

Οι αποτελεσματικοί διευθυντές σχολείων πρέπει να συμμετέχουν σε μία ανοιχτή και με διαφάνεια επικοινωνία με όλους τους ενδιαφερόμενους. Αυτό περιλαμβάνει τη σαφή επικοινωνία των σχολικών πολιτικών που σχετίζονται με την επίλυση συγκρούσεων, την ενθάρρυνση των μαθητών να μιλήσουν για τις ανησυχίες τους και την παροχή τακτικών ενημερώσεων σχετικά με τις προσπάθειες επίλυσης συγκρούσεων.

Ακόμη, οι ηγέτες των σχολείων θα πρέπει να διαθέτουν δεξιότητες διαμεσολάβησης και διευκόλυνσης, επιτρέποντάς τους να φέρνουν κοντά τα μέρη που εμπλέκονται σε συγκρούσεις για εποικοδομητικές συζητήσεις. Η διαμεσολάβηση περιλαμβάνει την καθοδήγηση των συμμετεχόντων στην επίλυση των διαφορών τους από κοινού. Η διευκόλυνση

επικεντρώνεται στη δημιουργία ενός ασφαλούς χώρου για διάλογο, στη διασφάλιση ότι ακούγονται όλες οι φωνές και στην καθοδήγηση της συνομιλίας προς την επίλυση.

Η αποκλιμάκωση της σύγκρουσης είναι μια κρίσιμη δεξιότητα για τους διευθυντές των σχολείων. Θα πρέπει να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν τα σημάδια κλιμάκωσης των συγκρούσεων και να παρεμβαίνουν άμεσα για να αποτρέψουν περαιτέρω επιδείνωση. Οι τεχνικές αποκλιμάκωσης περιλαμβάνουν την ηρεμία των συναισθημάτων, τον διαχωρισμό των αντιμαχόμενων μερών όταν είναι απαραίτητο και την έναρξη διαλόγου (Resh, 2013).

Οι ηγέτες των σχολείων πρέπει να διατηρούν ουδέτερη και αμερόληπτη θέση όταν διαμεσολαβούν σε συγκρούσεις. Θα πρέπει να αποφεύγουν να παίρνουν μέρος ή να επιδεικνύουν προκαταλήψεις, διασφαλίζοντας ότι όλα τα μέρη αντιλαμβάνονται τον ηγέτη ως δίκαιο και αντικειμενικό διαμεσολαβητή. Οι διευθυντές σχολείων θα πρέπει να είναι ευαίσθητοι στις πολιτιστικές αποχρώσεις, τις πιθανές πολιτισμικές παρεξηγήσεις και τον αντίκτυπο πολιτιστικών παραγόντων στη σύγκρουση. Η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι πολιτισμικές διαφορές μπορεί να επηρεάσουν τη σύγκρουση είναι ζωτικής σημασίας για την αποτελεσματική διαμεσολάβηση.

Οι ηγέτες των σχολείων είναι υπεύθυνοι για την ανάπτυξη και την επιβολή πολιτικών επίλυσης συγκρούσεων. Αυτές οι πολιτικές θα πρέπει να περιγράφουν τα βήματα για την αντιμετώπιση των συγκρούσεων, τον ρόλο των μεσολαβητών ή των διευκολυντών και τις συνέπειες της συνεχιζόμενης σύγκρουσης. Οι σαφείς πολιτικές παρέχουν ένα πλαίσιο για την αποτελεσματική επίλυση των συγκρούσεων.

Η αποτελεσματική επίλυση συγκρούσεων απαιτεί συνεχή παρακολούθηση και αξιολόγηση. Οι ηγέτες των σχολείων θα πρέπει να αξιολογούν συνεχώς τον αντίκτυπο των στρατηγικών επίλυσης συγκρούσεων, να συλλέγουν σχόλια από τα ενδιαφερόμενα μέρη και να κάνουν προσαρμογές όπως απαιτείται για να βελτιώσουν την προσέγγισή τους (Putnam, 2007).

Στα πολυπολιτισμικά σχολεία, η επίλυση συγκρούσεων αποτελεί κρίσιμη ευθύνη των διευθυντών των σχολείων. Προκειμένου να δημιουργηθεί ένα φιλόξενο και ειρηνικό περιβάλλον μάθησης, οι ηγετικές τους ικανότητες - οι οποίες περιλαμβάνουν την πολιτιστική ικανότητα, την ενσυναίσθηση, την ενεργητική ακρόαση, την επίλυση προβλημάτων και τον μετασχηματισμό συγκρούσεων - είναι ζωτικής σημασίας. Οι ηγέτες που διαθέτουν ισχυρές ικανότητες επικοινωνίας και διαμεσολάβησης μπορούν να επιλύσουν προβλήματα γρήγορα και φιλικά. Οι διευθυντές των σχολείων μπορούν να υποστηρίξουν την προώθηση μιας κουλτούρας ειρηνικής επίλυσης συγκρούσεων και να εγγηθούν την ευημερία όλων των μαθητών στα πολυπολιτισμικά σχολεία εφαρμόζοντας διάφορες τακτικές επίλυσης συγκρούσεων, όπως

πρακτικές αποκατάστασης, προγράμματα διαμεσολάβησης ομότιμων και διαμόρφωση δίκαιης πολιτικής.

Κεφάλαιο 5 – Συμπεράσματα

Στα πολυπολιτισμικά σχολεία, η λειτουργία διαμεσολάβησης του διευθυντή του σχολείου είναι κρίσιμη για την αποτελεσματική διαχείριση των συγκρούσεων. Προκειμένου να διευκολυνθούν αποτελεσματικά οι εποικοδομητικές συνομιλίες και οι διαδικασίες επίλυσης, οι ηγέτες των σχολείων πρέπει να φέρουν εξουσία, ουδετερότητα και πολιτιστική ικανότητα στη διαδικασία διαμεσολάβησης συγκρούσεων. Οι ιστορίες επιτυχίας και οι μελέτες περιπτώσεων καταδεικνύουν πώς οι διευθυντές σχολείων μπορούν να χειριστούν αποτελεσματικά τα γλωσσικά εμπόδια, να προωθήσουν τη διαπολιτισμική κατανόηση, να δημιουργήσουν προγράμματα διαμεσολάβησης και να επιλύσουν τις συγκρούσεις μέσω κύκλων αποκατάστασης. Οι διευθυντές των σχολείων ενθαρρύνουν περιβάλλοντα χωρίς αποκλεισμούς και με αρμονία μάθησης που είναι επωφελή για όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας, συμμετέχοντας ενεργά στη διαμεσολάβηση συγκρούσεων και ενθαρρύνοντας μια κουλτούρα ειρηνικής διευθέτησης.

Η προώθηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στα πολυπολιτισμικά σχολεία είναι ένα πολύπλοκο εγχείρημα όπου οι διευθυντές και άλλοι σχολικοί υπάλληλοι είναι υπεύθυνοι για την επίβλεψη. Ο στόχος της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι να βοηθήσει τα παιδιά από διαφορετικά πολιτισμικά υπόβαθρα να αισθάνονται αποδεκτά, με τον σεβασμό και την ικανότητα να επικοινωνούν μεταξύ τους. Αυτό το μέρος θα εξετάσει τον αντίκτυπο που παίζει η σχολική κουλτούρα, την ανάγκη του ηγέτη να υποστηρίζει την διαπολιτισμική εκπαίδευση και τις τακτικές για την καλλιέργεια του σεβασμού και της αποδοχής. Θα διερευνήσουμε επίσης τρόπους αμοιβαίας κατανόησης, τεχνικές για την ενίσχυση της διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης και βέλτιστες πρακτικές.

Οι αποτελεσματικοί διευθυντές σχολείων είναι υπεύθυνοι για τη διατύπωση ενός σαφούς οράματος για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση στη σχολική κοινότητα. Πρέπει να δεσμευτούν στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος το οποίο εκτιμά τη διαφορετικότητα και επιδιώκει ενεργά την προώθηση της διαπολιτισμικής κατανόησης. Αυτή η δέσμευση αντικατοπτρίζεται στις ενέργειες, τις πολιτικές και την επικοινωνία τους.

Οι διευθυντές σχολείων διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στην ανάπτυξη και εφαρμογή πολιτικών που προάγουν τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Αυτές οι πολιτικές περιλαμβάνουν την καταπολέμηση των διακρίσεων, προγράμματα σπουδών χωρίς αποκλεισμούς και υποστήριξη για μαθητές διαφορετικής γλώσσας. Οι ηγέτες θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι αυτές οι πολιτικές ευθυγραμμίζονται με το όραμα του σχολείου και επιβάλλονται με συνέπεια.

Οι ηγέτες των σχολείων λειτουργούν ως πρότυπα για τους μαθητές και το προσωπικό. Θα πρέπει να ενσωματώνουν τις αξίες της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης επιδεικνύοντας

σεβασμό στη διαφορετικότητα, την ενεργητική ακρόαση και την ανοιχτή επικοινωνία. Δίνοντας το παράδειγμα, οι διευθυντές σχολείων δίνουν τον τόνο για ολόκληρη τη σχολική κοινότητα.

Το πρόγραμμα σπουδών είναι θεμελιώδες στοιχείο στη διαμόρφωση της σχολικής κουλτούρας. Οι ηγέτες των σχολείων θα πρέπει να εργαστούν για να αναπτύξουν ένα πρόγραμμα σπουδών χωρίς αποκλεισμούς που να αντικατοπτρίζει τη συμβολή διαφορετικών πολιτισμών. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει την ενσωμάτωση πολυπολιτισμικής λογοτεχνίας, ιστορίας και προοπτικών σε διάφορους θεματικούς τομείς.

Οι ηγέτες των σχολείων μπορούν να γιορτάσουν ενεργά τη διαφορετικότητα μέσω πολιτιστικών εκδηλώσεων, πολυπολιτισμικών φεστιβάλ και εκστρατειών ευαισθητοποίησης. Αυτές οι πρωτοβουλίες προάγουν την αίσθηση του ανήκειν σε μαθητές από διαφορετικά υπόβαθρα και ενθαρρύνουν όλους τους μαθητές να αγκαλιάσουν και να εκτιμήσουν τις πολιτισμικές διαφορές.

Η ανάπτυξη και η επιβολή σχολικών πολιτικών χωρίς αποκλεισμούς, συμπεριλαμβανομένων μέτρων κατά του εκφοβισμού και των διακρίσεων, δημιουργούν μια κουλτούρα αποδοχής και σεβασμού. Οι διευθυντές των σχολείων θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι αυτές οι πολιτικές εφαρμόζονται με συνέπεια και ότι οι μαθητές γνωρίζουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους.

Η προώθηση του ανοιχτού διαλόγου είναι απαραίτητη για την ενίσχυση της αποδοχής και του σεβασμού μεταξύ των μαθητών. Οι ηγέτες των σχολείων θα πρέπει να ενθαρρύνουν τους μαθητές να συμμετάσχουν σε συζητήσεις σχετικά με το πολιτισμικό τους υπόβαθρο, τις εμπειρίες και τις προοπτικές τους. Αυτός ο ανοιχτός διάλογος παρέχει ευκαιρίες στους μαθητές να μάθουν ο ένας από τον άλλο.

Διαπολιτισμικές μαθησιακές εμπειρίες, όπως ανταλλαγές μαθητών, εκδρομές ή συλλογικά έργα, διευκολύνουν την αλληλεπίδραση και την κατανόηση μεταξύ μαθητών διαφορετικού υπόβαθρου. Οι διευθυντές σχολείων μπορούν να υποστηρίξουν και να οργανώσουν αυτές τις εμπειρίες για την προώθηση της διαπολιτισμικής μάθησης.

Η εκπαίδευση επίλυσης συγκρούσεων πρέπει να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της προσέγγισης του σχολείου για την ενίσχυση της αποδοχής και του σεβασμού. Οι διευθυντές σχολείων μπορούν να εφαρμόσουν προγράμματα που διδάσκουν στους μαθητές δεξιότητες αποτελεσματικής επικοινωνίας, ενεργητικής ακρόασης και επίλυσης συγκρούσεων. Αυτές οι δεξιότητες δίνουν τη δυνατότητα στους μαθητές να κινούνται εποικοδομητικά στις συγκρούσεις.

Η κατάρτιση πολιτιστικών ικανοτήτων για εκπαιδευτικούς είναι μια βέλτιστη πρακτική για την προώθηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Οι διευθυντές των σχολείων θα πρέπει να

διασφαλίζουν ότι οι δάσκαλοι και το προσωπικό λαμβάνουν εκπαίδευση για να κατανοούν καλύτερα και να σέβονται το διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο των μαθητών τους. Η παροχή πολύγλωσσων πόρων στο σχολείο, όπως σημάνσεις, φυλλάδια και πληροφοριακό υλικό, βοηθά τους μαθητές από διαφορετικά γλωσσικά υπόβαθρα να αισθάνονται ότι τους παρέχονται όσα χρειάζονται και τους εκτιμούν περισσότερο.

Η οργάνωση πολιτιστικών εκθέσεων εντός του σχολείου επιτρέπει στους μαθητές να επιδείξουν την πολιτιστική τους κληρονομιά. Οι διευθυντές σχολείων μπορούν να διαθέσουν χώρο για αυτά τα εκθέματα και να ενθαρρύνουν τη συμμετοχή των μαθητών. Οι διευθυντές σχολείων μπορούν να διευκολύνουν τους διαπολιτισμικούς διαλόγους μεταξύ των μαθητών. Αυτοί οι διάλογοι παρέχουν ευκαιρίες στους μαθητές να μοιραστούν τις εμπειρίες τους και να μάθουν ο ένας από τον άλλο. Οι ηγέτες μπορούν να συμμετέχουν ενεργά σε αυτές τις συζητήσεις για την προώθηση της αμοιβαίας κατανόησης.

Η ενθάρρυνση της αλληλοδιδασκτικής υποστήριξης για μαθητές που αντιμετωπίζουν προκλήσεις που σχετίζονται με την πολιτιστική ενσωμάτωση μπορεί να ενισχύσει την αμοιβαία κατανόηση. Οι ηγέτες των σχολείων μπορούν να εγκρίνουν προγράμματα καθοδήγησης, όπου οι μαθητές παρέχουν υποστήριξη και καθοδήγηση στους συμμαθητές τους. Τα προγράμματα επίλυσης συγκρούσεων που δίνουν έμφαση στην αμοιβαία κατανόηση και ενσυναίσθηση είναι απαραίτητα στα πολυπολιτισμικά σχολεία. Οι ηγέτες των σχολείων μπορούν να προωθήσουν τη χρήση στρατηγικών επίλυσης συγκρούσεων που δίνουν προτεραιότητα στην κατανόηση και την επίλυση έναντι της κλιμάκωσης και του διχασμού.

Ένα από τα κύρια καθήκοντα των διευθυντών των σχολείων στα πολυπολιτισμικά σχολεία είναι να ενθαρρύνουν τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Πρέπει να προωθήσουν ενεργά την ανεκτικότητα, την αποδοχή και την κατανόηση μεταξύ των ανθρώπων, προκειμένου να καλλιεργήσουν ένα ποικίλο εκπαιδευτικό περιβάλλον. Οι διευθυντές των σχολείων θα πρέπει να δώσουν το παράδειγμα για τη δημιουργία ενός ειρηνικού και χωρίς αποκλεισμούς μαθησιακό περιβάλλον που ωφελεί όλους τους μαθητές με τη δημιουργία προγραμμάτων σπουδών χωρίς αποκλεισμούς, την αναγνώριση της διαφορετικότητας, την ενθάρρυνση της ειλικρινούς επικοινωνίας και την εφαρμογή βέλτιστων πρακτικών. Οι διευθυντές σχολείων διασφαλίζουν ότι η διαπολιτισμική εκπαίδευση βρίσκεται στην πρώτη γραμμή του στόχου του σχολείου τους, θέτοντας το παράδειγμα για ολόκληρη τη σχολική κοινότητα μέσω των ενεργειών και της δέσμευσής τους.

Ο κρίσιμος ρόλος που διαδραματίζουν οι διευθυντές των σχολείων στην επίλυση συγκρούσεων και στην προώθηση της διαπολιτισμικής μάθησης σε πολυπολιτισμικές τάξεις έχει εξεταστεί σε αυτή τη μελέτη. Τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης ρίχνουν σημαντικό φως στη συχνότητα και τη φύση των συγκρούσεων, τις επιπτώσεις των ανεπίλυτων διαφορών, τους

λόγους πίσω από τις συγκρούσεις στα πολυπολιτισμικά σχολεία και τα προσόντα και τις ιδιότητες που πρέπει να έχουν οι διευθυντές των σχολείων για να επιλύσουν αποτελεσματικά τις συγκρούσεις.

Σύμφωνα με έρευνες, διαπροσωπικοί, περιβαλλοντικοί και πολιτισμικοί παράγοντες συχνά οδηγούν σε συγκρούσεις στα πολυπολιτισμικά σχολεία. Αυτές οι διαφωνίες μπορούν να βλάψουν την ακαδημαϊκή απόδοση, τη συναισθηματική και ψυχική υγεία των μαθητών εκτός από το να αναστατώσουν το μαθησιακό περιβάλλον. Οι συγκρούσεις έχουν επίσης την ικανότητα να κλονίζουν τις συνδέσεις μεταξύ των μαθητών, γεγονός που καθιστά δύσκολη την κοινωνική ένταξη των μαθητών από διαφορετικά πολιτισμικά υπόβαθρα.

Πολιτιστικοί παράγοντες, συμπεριλαμβανομένων των πολιτισμικών διαφορών, των στερεοτύπων και των προκαταλήψεων, παίζουν σημαντικό ρόλο στην πρόκληση συγκρούσεων στα πολυπολιτισμικά σχολεία. Περιβαλλοντικοί παράγοντες, όπως το σχολικό περιβάλλον και οι κοινωνικοοικονομικές ανισότητες, μπορούν επίσης να συμβάλουν στις συγκρούσεις. Επιπλέον, οι διαπροσωπικοί παράγοντες, όπως οι σχέσεις με τους συνομηλίκους και οι διαταραχές της επικοινωνίας, είναι κρίσιμες αιτίες συγκρούσεων.

Οι συνέπειες των συγκρούσεων στα πολυπολιτισμικά σχολεία επεκτείνονται στους μαθητές και στη συνολική λειτουργία και κουλτούρα του σχολείου. Οι μαθητές που εμπλέκονται σε συγκρούσεις μπορεί να βιώσουν μειωμένη ακαδημαϊκή επίδοση, ψυχολογική δυσφορία και τεταμένες κοινωνικές σχέσεις. Αυτές οι συγκρούσεις μπορούν επίσης να διαταράξουν το μαθησιακό περιβάλλον, να διαβρώσουν την εμπιστοσύνη στη σχολική κοινότητα και να εμποδίσουν την ικανότητα του σχολείου να δημιουργήσει μια συμπεριληπτική και αρμονική κουλτούρα. Οι ηγέτες των σχολείων διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στη διαχείριση των συγκρούσεων στα πολυπολιτισμικά σχολεία. Οι ηγετικές τους δεξιότητες, συμπεριλαμβανομένης της πολιτισμικής ικανότητας, της ενσυναίσθησης, της ενεργητικής ακρόασης και της επίλυσης προβλημάτων, είναι απαραίτητες για την αποτελεσματική επίλυση συγκρούσεων. Διαθέτουν επίσης δεξιότητες διαμεσολάβησης που τους επιτρέπουν να αποκλιμακώνουν τις συγκρούσεις, να διευκολύνουν τους διαλόγους και να διατηρούν μια ουδέτερη και αμερόληπτη θέση.

Σε μια πολυπολιτισμική κουλτούρα, η διαπολιτισμική εκπαίδευση είναι ζωτικής σημασίας. Οι διευθυντές των σχολείων έχουν ενεργό ρόλο στη δημιουργία ενός σχολικού κλίματος που εκτιμά τη διαφορετικότητα και τους αποδέχεται όλους. Η διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση μπορεί να υποστηριχθεί από βέλτιστες πρακτικές, όπως προγράμματα καθοδήγησης, διαπολιτισμικά εργαστήρια και εκπαίδευση σε θέματα πολιτιστικής ικανότητας. Οι διαπολιτισμικοί σύλλογοι, το πολύγλωσσο υλικό και οι πολιτιστικές εκθέσεις είναι μερικά παραδείγματα στρατηγικών διαπολιτισμικής εκπαίδευσης που προσφέρουν χρήσιμα εργαλεία

για την προώθηση μιας ατμόσφαιρας χωρίς αποκλεισμούς. Η αλληλοβοήθεια, η επίλυση συγκρούσεων και οι διαπολιτισμικές συζητήσεις είναι παραδείγματα στρατηγικών αμοιβαίας κατανόησης που βοηθούν στη δημιουργία ενός σχολικού περιβάλλοντος χωρίς αποκλεισμούς.

Οι διευθυντές των σχολείων πρέπει να κατανοήσουν πόσο σημαντικό είναι να διαχειριστούν τις συγκρούσεις και να προωθήσουν την πολυπολιτισμική εκπαίδευση. Σύμφωνα με τα ευρήματα, οι διαχειριστές θα πρέπει να ενθαρρύνουν τη δημιουργία σχολικών πολιτικών χωρίς αποκλεισμούς, να επιλύουν επιθετικά τις διαφωνίες και να παρέχουν στους εκπαιδευτικούς εκπαίδευση πολιτιστικών ικανοτήτων. Επιπλέον, θα πρέπει να προωθούν επιτακτικά τις ευκαιρίες διαπολιτισμικής μάθησης, την ανοιχτή επικοινωνία και τον εορτασμό της διαφορετικότητας. Η εφαρμογή βέλτιστων πρακτικών και τεχνικών για την προώθηση της διαπολιτισμικής συνειδητοποίησης στην πράξη είναι απαραίτητη για την οικοδόμηση ενός ειρηνικού και φιλόξενου μαθησιακού περιβάλλοντος.

Οι διευθυντές σχολείων πρέπει να πρωτοστατήσουν στην εφαρμογή των πορισμάτων αυτής της έρευνας. Θα πρέπει να ενσωματώσουν τις επιπτώσεις της έρευνας στις πρακτικές και τις πολιτικές τους, δημιουργώντας ένα σχολικό περιβάλλον που εκτιμά τη διαφορετικότητα και προάγει τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής θα πρέπει να υποστηρίζουν τους ηγέτες των σχολείων σε αυτές τις προσπάθειες αναπτύσσοντας πολιτικές που διευκολύνουν την ένταξη της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στο σχολικό σύστημα.

Μελλοντικές Προεκτάσεις

Η έρευνα προτείνει διάφορους τρόπους για μελλοντική εξερεύνηση. Η πρόσθετη έρευνα μπορεί να εμβαθύνει στις συγκεκριμένες στρατηγικές και προγράμματα που είναι πιο αποτελεσματικά για την προώθηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Οι διαχρονικές μελέτες μπορούν να αξιολογήσουν τον μακροπρόθεσμο αντίκτυπο της επίλυσης των συγκρούσεων και των προγραμμάτων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στην ακαδημαϊκή και κοινωνική ανάπτυξη των μαθητών. Η έρευνα μπορεί επίσης να επικεντρωθεί στον αντίκτυπο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης σε ευρύτερα κοινωνικά αποτελέσματα, όπως η μείωση των διακρίσεων και η αυξημένη κοινωνική συνοχή.

Η τεράστια σημασία της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία δεν μπορεί να τονιστεί. Οι διευθυντές των σχολείων είναι απαραίτητοι για την προώθηση ενός φιλόξενου και ειρηνικού περιβάλλοντος μάθησης. Οι ηγέτες των σχολείων μπορούν και πρέπει να αναλάβουν τον μέγιστο ρόλο στη διασφάλιση ότι δίνονται ίσες ευκαιρίες σε μαθητές διαφορετικών πολιτιστικών καταβολών, μέσα σε ένα υποστηρικτικό περιβάλλον για να μάθουν και να ευδοκιμήσουν, ασκώντας αποτελεσματική διαχείριση

συγκρούσεων, αφοσιωμένοι στη διαπολιτισμική εκπαίδευση και ενθαρρύνοντας την αποδοχή και τον σεβασμό της διαφορετικότητας. Αυτή η μελέτη υπογραμμίζει τη σημασία αυτών των πρωτοβουλιών και προσφέρει ένα πλαίσιο για τη δημιουργία ειρηνικών σχολείων χωρίς αποκλεισμούς που αποτυπώνουν την πλούσια ποικιλομορφία των σύγχρονων πολυπολιτισμικών πολιτισμών.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Ανδρής, Ε. (2016). Διεύθυνση και Ηγεσία Ο ρόλος του Διευθυντή. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, (σσ. 150-155). Αθήνα.
- Αντωνοπούλου, Α., Καρακάση, Α., & Πετροπούλου, Π. (2015). *Διαπολιτισμικότητα*. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.
<https://repository.kallipos.gr/handle/11419/4338>
- Γεωργογιάννης, Π. (2008). *Διαπολιτισμικότητα και Διαπολιτισμική Εκπαίδευση*. Πάτρα: Διαπολιτισμική Εκπαίδευση.
- Γκόβαρης, Χ. (2004). Πολυπολιτισμική εκπαίδευση και εθνοτικές μειονότητες στην Ελλάδα: μια κοινωνιολογική προσέγγιση. *Mediterranean Journal of Educational Studies*, 9(2), 93-109.
- Δημητροπούλου, Α. (2011). Διερεύνηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και ηγεσίας για κοινωνική αλλαγή: Προς μια μετασχηματιστική προσέγγιση. *Multicultural Education & Technology Journal*, 5(3), 223-235.
- Λιακοπούλου, Μ., & Παπαδοπούλου, Β. (2019). Η διαπολιτισμική εκπαίδευση των εκπαιδευτικών: Μια καταγραφή αναγκών των εν ενεργεία εκπαιδευτικών. *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, σσ. 77-96.
- Μποζίκια, Ε. (2015). Επικοινωνιακό κλίμα και Εμπιστοσύνη των εκπαιδευτικών και η σχέση τους με τις Στρατηγικές Διαχείρισης Συγκρούσεων στο σχολείο. Βόλος: *Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας*.
- Νικολάου, Γ. (2006). Διαπολιτισμική επικοινωνία στη σχολική τάξη. *Επιστημονική Επετηρίδα Παιδαγωγικού Τμήματος Δ.Ε.*, σσ. 73-88.
- Νικολάου, Γ. (2011). *Διαπολιτισμότητα – Διαπολιτισμική Εκπαίδευση*. Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.
- Πορτελάνος, Λ. (2015). *Η Διαπολιτισμική Εκπαίδευση στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα: Από τη Θεωρία στην Πράξη*. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Σπανός, Α. (2014). Τρόποι διοίκησης και ηγεσίας σχολικών μονάδων. *Έρκυνα, Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών– Επιστημονικών Θεμάτων*, Τεύχος 2ο, σσ. 40-50.
- Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας. (2020, 29 01). Νόμος 2413/1996 : Η Ελληνική παιδεία στο εξωτερικό η διαπολιτισμική εκπαίδευση και άλλες διατάξεις.
<https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/n-2413-1996.html>
- Τσιναρέλης, Γ. (2004). Γλώσσα και επικοινωνία-Ακουστική μειονεξία και επικοινωνία. Αθήνα: *Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*.

- Φασουλής, Κ. (2006). Διαπροσωπικές σχέσεις και συγκρούσεις στο σχολικό περιβάλλον. *Πεδίο*. Ζοριatis, Α., Constanti, Ρ., & Theocharous, ΑL (2014). Ικανοποίηση από την εργασία και ποιότητα υπηρεσιών: Μελέτη ξενοδοχοϋπαλλήλων στην Κύπρο. *Έρευνα Τουρισμού και Φιλοξενίας*, 14(1-2), 77-97.

Ξενόγλωση

- Androulakis, G., Kitsiou, R., Paparoidami, E., Skourmalla, A., & Sotiropoulou, E. (2015). A case of training second language teachers online: Affordances, constraints, advantages and achievements. *ISNITE: New Issues on Teacher Education*, pp. 257-264. Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.
- Arockiasamy, S. (2017). Elective - School Management. Ανάκτηση 05 03, 2021, από drarockiasamy.wordpress.com:
<https://drarockiasamy.files.wordpress.com/2017/01/elective-school-management-dr-arock-pdf.pdf>
- Banks, J. A. (2015). *Cultural diversity and education: Foundations, curriculum and instruction*. Routledge.
- Bennett, M. J. (2008). *Transformative education: Designing programs for cultural learning*. Intercultural Press.
- Berry, J. W. (2008). Globalization and culture. *International Journal of Intercultural Relations*, 32(4), 328-336.
- Boonstra, J. (2019, October 13). 5 leadership qualities to succeed in multicultural organisations. <https://dobetter.esade.edu/en/leadership-qualities-success>
- Cherng, H.-Y., & Davis, L. (2017). Multicultural Matters: An Investigation of Key Assumptions of Multicultural Education Reform in Teacher Education. *Journal of Teacher Education*, pp. 1-18.
- Cohen, E. G. (2014). *Designing group work: Strategies for the heterogeneous classroom*. Teachers College Press.
- Deardorff, D. K. (2009). Application of cross-cultural competence assessment. In *Assessing intercultural competence: A framework for aligning assessment across the institution* (pp. 1-26). Stylus Publishing, LLC.
- Gay, G. (2018). *Culturally responsive teaching: Theory, research and practice*. Teachers College Press.

- Hall, A. (2007). Leadership Thought Journal for Aric Hall. <https://www.yumpu.com/en/document/read/50106486/leadership-thought-journal-for-aric-hall-by-arichallcom>
- He, Y. (2013). Developing teachers' cultural competence: application of appreciative inquiry in ESL teacher education. *Teacher Development*, 17(1), 55-71.
- Hollins, E. R. (2011). Cultural reciprocity in multicultural education: Introducing a new concept. *Multicultural Perspectives*, 13(4), 197-203.
- Hunt, T., & Fedynich, L. (2018). Leadership: Past, Present, and Future: An Evolution of an Idea. *Journal of Arts & Humanities*, 8(2), 20-26.
- Johnson, D. W., Johnson, R. T., & Smith, K. A. (2014). *Cooperative learning: Improving university teaching by grounding practice in validated theory*. *Journal on Excellence in College Teaching*, 25(3-4), 85-118.
- Kaleem, Y., Asad, S., & Khan, H. (2016). Leadership Styles & Using Appropriate Styles in Different Circumstances https://www.researchgate.net/publication/323797001_Leadership_Styles_Using_Appropriate_Styles_in_Different_Circumstances
- Kashyap, D. (2021). Top 8 Components of Educational Management. <https://www.yourarticlelibrary.com/educational-management/top-8-components-of-educational-management/63723>
- Kim, Y. Y. (2001). *Communication and cross-cultural adjustment: An integrated theory*. Psychology Press.
- Kivimaki, M., Elovainio, M., Vahtera, J., & Ferrie, J. E. (2003). Organizational justice and employee health: a prospective cohort study. *Occupational and Environmental Medicine*, 60(1), 27-33.
- Martinez-Otero, V. (2001). Education and multiculturalism in Greece: A two-way street? *Multicultural Perspectives*, 3(2), 32-36.
- McCleskey, J. (2014). Situational, transformational, and transactional leadership and leadership development. *Journal of Business Studies Quarterly*, 5(4), 117-130.
- Mikander, P., Zilliacus, H., & Holm, G. (2018). Intercultural education in transition: Nordic perspectives. *Education Inquiry*, 9(1), 40-56.
- Miled, N. (2019). Educational leaders' perceptions of multicultural education in teachers' professional development: a case study from a Canadian school district. *Multicultural Education Review*, pp. 79-95.
- Mitropoulou, V., & Anagnostopoulou, M. (2015). Developing intercultural competences (attitudes, values, knowledge, skills) in the Greek school students with the teaching of

- Language and Literature courses. A comparative approach of the Curricula 2003 and 2011. *Proceedings from the 3rd International Symposium on New Issues on Teacher Education*, pp. 288-300. Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.
- Noddings, N. (2013). *Caring: A relational approach to ethics and ethics education*. University of California Press.
- Parekh, B. (2000). *Rethinking multiculturalism: Cultural diversity and political theory*. Harvard University Press.
- Putnam, R. D. (2007). E pluribus unum: Diversity and community in the twenty-first century. *Scandinavian Political Studies*, 30(2), 137-174.
- Quappe, S., & Cantatore, G. (2005). What does "intercultural" communication really mean? Using the Cultural Assimiator to evaluate a business communication course. *Business Communication Quarterly*, 68(3), 303-320.
- Resh, N. (2013). *Leaders in a Multicultural World: National and International Perspectives*. Emerald Group Publishing.
- Richmond, V. P., McCroskey, J. C., & McCroskey, L. L. (2005). *Nonverbal behavior in interpersonal relationships*. Pearson/Allyn and Bacon.
- Rud, A. G., & Friedrich, C. (2002). The effect of group identity on the perception of intergroup conflict. *Small Group Research*, 33(1), 100-131.
- Sen, A. (2006). *Identity and Violence: The Illusion of Destiny*. WW Norton & Company.
- Simmons, J. C. (2016). Multicultural Leadership Characteristics of a School Director in an Educational Setting in South Korea: A Case Study. *Lynchburg: Liberty University*.
- Smith, M. B. (2003). *Promoting social and emotional learning: Guidelines for educators*. Association for Supervision and Development of Study Programs.
- Sue, D. W. (2010). *Microaggressions in everyday life: Race, gender and sexual orientation*. John Wiley & Sons.
- Tinto, V. (2005). Student retention research and practice: What next? *Journal of College Student Retention: Research, Theory & Practice*, 7(1), 1-19.
- Van Slyke, D. M., & Cunningham, M. (2004). The community is in the classroom: A study of classroom justice and community participation. *Social Justice Research*, 17(4), 321-340.
- Verkuyten, M., & Thijs, J. (2012). Multiculturalism and culture: Dutch and Turkish-Dutch perspectives. *European Journal of Social Psychology*, 42(6), 813-823.
- Wang, K., & Chan, D. W. (2010). Who gains more from joining a business group? Details from real estate companies in Hong Kong. *International Journal of Strategic Property Management*, 14(4), 362-379.

- Well, W. W. (2012). Social justice leadership as practice: Building capacity through preparation programs. *Education Policy*, 26(4), 653-682.
- Yeung, D. Y., & Ramasamy, B. (2003). Achieving better leadership through empowerment and cultural competency. *Leadership & Organization Development Journal*, 24(3), 154-161.
- Yukl, G. (2010). *Leadership in organizations*. Pearson.